

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1961 | ΑΡΙΘ. 24

ΘΕΛΟΜΕΝ ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΩΜΕΝ, ΟΧΙ

Ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐξαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ Ρώσου ἡγέτου δοκιμαστικῆς ἐξαπολύσεως εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ὑπερβόμβας πενήντα μεγατόνων προεκάλεσεν—καὶ εὐλόγως—κῦμα ἐφιαλτικῆς φοβίας ἀνὰ τὸν κόσμον, διὰ τὴν θανατηφόρον ραδιενέργειαν, πὺν πρόκειται αὕτη νὰ προκαλέσῃ.

Ζωηρόταται εἶναι αἱ ὑψούμεναι διὰ τοῦτο πανταχόθεν διαμαρτυρίαι. Ἐξοχοὶ δὲ ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, ἔμφοβοι πρὸ τῆς ὀργανωμένης καταπτοήσεως τοῦ κόσμου, καὶ κατάπληκτοι διὰ τὴν ἐπταβόειον ἀδιαφορίαν καὶ καταφρόνησιν πρὸς πᾶσαν ἠθικὴν ἐξανάστασιν, διατυπώνουν ἐρωτήματα ὀδυνηρά. Ὅχι ἀπλῶς διὰ τὴν ποιότητα τοῦ πολιτισμοῦ μας· ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν στοιχειώδους ἠθικῆς εἰς αὐτόν. Διότι καλλιεργεῖ ἀνενδοιάστως τὴν ἐπιστημονικὴν βαρβαρότητα. Καὶ ὀπλίζει, μὲ εἰδεχθῆ καὶ αὐτόχρομα ἀποτρόπαια καὶ σατανικά μέσα, τὴν ἀκόρεστον βουλμίαν τῶν ἰσχυρῶν, διὰ μίαν παγκόσμιον ἐπιβολὴν καὶ ἐπικράτησιν.

*

Καὶ τὸ συμπέρασμα τῶν συζητήσεων εἶναι, ὅτι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι «ἠθικῶς νεκρά». Ὅτι τὸ ἰδεῶδες τοῦ «καλοῦ κἀγαθοῦ» πολίτου τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ δὲν ὑφίσταται σήμερον. Καὶ ὅτι τὸ ἄτομον καὶ τὸ πρόσωπον, ὡς «εἰκὼν Θεοῦ» καὶ ὡς αὐτόνομος καὶ αἰωνία ἀξία, ὑπὲρ οὗ «Χριστὸς ἀπέθανεν», παραθεωρεῖται τελείως· συντριβόμενον ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ θεωρούμενον, ὡς μέσον ἀπλῶς, διὰ τὴν ἐπίτευξιν δυνάμεως καὶ οἰκονομικῶν ἀγαθῶν. Ὁμολογεῖται δὲ ἐλευθέρως

καὶ μετὰ παρρησίας, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ **οἰκονομικοῦ ἀνθρώπου**, πὺν τὸν κινεῖ καὶ τοῦ δραστηριοποιεῖ τὸ οἰκονομικόν του πάντοτε συμφέρον, εἶναι ἔννοια ἀπολύτως σφαλερὰ καὶ ἐφάμαρτος· πὺν ὀδηγεῖ εἰς τραγικὰς συρράξεις, καὶ ἀπειλεῖ μὲ ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν τὸν πολιτισμόν μας.

*

Ἀναγνωρίζεται οὕτω, ὡς ἀπολύτως πρωταρχικόν καὶ ἐπεῖγον τὸ πρόβλημα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς. Δὲν εἶναι, λέγουν—δὲν πρέπει νὰ εἶναι πλέον ἀνεκτόν—τὸ δῶρον τοῦ πνεύματος, πὺν παρέσχεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν βασιλικὴν τάξιν εἰς τὴν φύσιν, νὰ τὸν καθοδηγῆ καὶ νὰ τὸν κατευθύνῃ εἰς ἓνα ἄθεον πολιτισμόν. Ἀλλὰ τοῦ ἐπιβάλλει τὸ βάρος μεγάλων εὐθυνῶν, διότι «οἱ ὑψίποδες νόμοι τῆς ἠθικῆς θὰ παραμείνουν, καὶ ἂν ἀκόμη ἐξαφανισθῆ ὀπλανήτης μας».

Ἀπαιτεῖται ὀθεν σκληρὸς ἀγὼν ἐναντίον πάσης ἀλόγου ἐλευθερίας, ἐναντίον πάσης δουλαγωγούσης ἀρχῆς καὶ πάσης ἀμαρτωλοῦ ἀπληστίας, ἡ ὀποία τελικῶς ἀποβαίνει κακονάματος καὶ βορβορώδης πηγῆ δουλείας.

Ἐντεῦθεν ἡ ἐνσυνείδητος παγκόσμιος στροφὴ πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν· ἐντὸς τῆς ὀποίας ἀναγνωρίζεται, ὅτι διεφυλάχθη ἀκήρατος ἡ Εὐαγγελικὴ διδαχὴ. Καὶ τὸ δόγμα ὑψοῦται ἐντὸς αὐτῆς, ὡς φωσφορίζουσα ἀψὶς πνευματικῆς ἐξάρσεως, καὶ ὡς δοξολογία καὶ ὕμνολογία λειτουργικοῦ χαρακτήρος, πὺν βαθύτατα κατανύσσει τὴν ψυχὴν.

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

«Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (14' Νοεμβρίου) μνήμη τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ διαπρέφαντος ἐν ἔτει ρατμ' (1340)».

Εἰς τὴν ἀέναον πορείαν τῶν ἐτῶν καὶ εἰς τὴν ρέουσαν τοῦ ἀνθρώπινου βίου διάβαση, τὰ μεγάλα ἱστορικά τοῦ παρελθόντος γεγονότα, καὶ μάλιστα ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀποτελοῦσι σταθμούς, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἄνθρωπος ἢ τὸ Ἔθνος ἢ καὶ σύμπασα τῶν ἀνθρώπων ἢ ὁλότης, προσπορίζονται τὰ κατάλληλα διδάγματα καὶ διατίθενται ἀναλόγως πρὸς τὰ ἐορταζόμενα ἢ μνημονεύμενα ὡς ἄνω γεγονότα. Ὅταν μάλιστα τὰ γεγονότα σχετίζονται πρὸς ὅ,τι εὐγενὲς ἔχει ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ καὶ καρ-

διά, τότε ὁ πανηγυρισμὸς καὶ ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν λαμβάνει ἰδιάζουσαν μορφήν, συγκινεῖ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀποβαίνει πηγὴ μεγάλου πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ. Τὸ εὐγενὲς τοῦτο στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ καρδίας εἶναι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεόν, ἡ ἀφοσίωσις αὐτῆς πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν Του, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς εὐαρεστήσαντας τῷ Θεῷ Ἁγίους Του.

Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Ἐκκλησιαστικὸς πανηγυρισμὸς τῆς ἐπετείου ἡμέρας τῆς ἐν Κυρίῳ κοιμήσεως τοῦ Μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρὸς καὶ Ἱεράρχου τῆς πόλεως τῶν Θεσσαλονικέων Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, θεωρεῖται, καθ' ἕκαστον ἔτος, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ πανηγυρικώτερα μνήμη αὐτοῦ κατὰ τὴν Β' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, ὡς γεγονὸς ἄκρως ἀξιόλογον, ὡς Ἐκκλησιαστικὸν καθῆκον ὄχι μόνον

Καὶ εἶναι ἐξώφθαλμον, ὅτι εἰσερχόμεθα, ὁλοὲν καὶ δραστικώτερον, εἰς ἐποχὴν μιᾶς νέας πνευματικότητος καὶ βεβαιώσεως τῆς μίας ἁγίας οἰκουμένης Ἐκκλησίας. Διότι μία εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὰ ὄρια τῆς περιλαμβάνουν τὴν γῆν σύμπασαν. Καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ διακατέχονται ἀπὸ ἔφεσιν πρὸς πνευματικὴν ἀνύψωσιν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος. Μίαν ἐποχὴν, ποὺ θ' ἀποτελέσῃ τὸ ἀντίβαρον τῆς ὑλιστικοποιήσεως τοῦ κόσμου· καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ Ὁρθοδοξία θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐμβόλιον ἀνανεωτικὸν κατὰ τῆς φρικτῆς ψυχικῆς ξηρασίας τοῦ ἐπιστημονικισμοῦ· καὶ ὡς ἐκπολιτιστικὴ πορεία καὶ γραμμὴ πλεύσεως διὰ τὸν παραπαίοντα σήμερον κόσμον.

*

Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ὑφὴν τοῦ παγκοσμίου Χριστιανισμοῦ, ποὺ κατατείνει εἰς ἐσωτερικὴν καὶ πνευματικὴν ἔνωσιν ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν· καὶ ποὺ κατὰ τὰς ἡμέρας μας αὐτὰς ὁδοιορεῖ πρὸς τοῦτο πρὸς τὸ μακρυνὸν Νέον Δελχί, ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἡγετικὴ εἶναι ἡ θέσις ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου ζωῆς, πρόκειται νὰ διαδραματίσῃ ἐξόχως σημαίνοντα ρόλον.

Καὶ διὰ τοῦτο, ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ψυχικῶς ἀφωπλισμένη καὶ ἀνά-

πηρος· ἀλλὰ τοῦναντίον ἀπόλυτος πρέπει νὰ εἶναι ἢ ἐν παντὶ ἐπάρκειά της. Καὶ λυπούμεθα βαθέως, διότι δὲν κατανοεῖται τοῦτο ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς παντοειδοῦς ἡγεσίας μας — πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς. Καὶ οἱ πάντες λησμονοῦν τὴν Ἐθνοποιὸν καὶ ἀνθρωποποιὸν σημασίαν της. Καὶ ἢ βάλλουν, εὐκαίρως ἀκαίρως καὶ βαναύσως κατ' αὐτῆς, ἢ καὶ ἀδιαφοροῦν. Εἰς τοὺς ποικίλους δὲ προγραμματισμοὺς τῶν ἀνταγωνισθέντων προσφάτως διὰ τὴν ἐξουσίαν κομμάτων, οὔτε μία λέξις δὲν ἀνεφέρθη δυστυχῶς περὶ αὐτῆς καὶ τῶν ζωτικωτάτων πρὸς ἐπίλυσιν ζητημάτων της. Καὶ παρενειρόντως μόνον ἐγένετο μνεῖα διὰ τοὺς τόσο ἀστόργως παραθεωρουμένους καὶ ἀποπνικτικῶς βιοπαλαιότητας πτωχοὺς ἱερεῖς της.

*

Καὶ ἐρωτῶμεν. Εἶναι ἄρα γε τοῦτο προμῆνυμα συνεχίσεως τῆς δοκιμασίας της; Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὄχι! Καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν τοῦ τόπου μας δὲν θὰ συνεχισθῇ καὶ περαιτέρω νὰ διαφεύγῃ ἢ ὑψίστη σημασία της. Μὲ τὴν νέαν δὲ Βουλὴν, ὅτι θ' ἀνατείλουν ἡμέραι εὐτυχστέρων προσανατολισμῶν. Καὶ θ' ἀποδοθῇ ἡ ὀφειλομένη εὐλάβεια καὶ στοργὴ πρὸς τὴν ἁγίαν Μητέρα καὶ Τροφὸν τοῦ Ἐθνους Ἐκκλησίαν μας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἑλλάδος γενικώτερον, καὶ ἀπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας.

Πράγματι. Εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, τὴν ταραχώδη καὶ ἀνήσυχον, τὴν ὁμοιάζουσαν πρὸς θάλασσαν κυμαινομένην καὶ ζητοῦσαν λιμένα καὶ ὄρμον γαλήνης σωτήριον, αἱ ἐπέτειοι Ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων ἀποτελοῦσι τηλαυγεῖς φάρους προσορμίσσεως καὶ πνευματικῆς ἀναψυχῆς καὶ ἐσωτερικοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας ἀνεφοδιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ πυξίδας ἀσφαλοῦς πλεύσεως εἰς τὸ πολυτάραχον τοῦ βίου τούτου πέλαγος.

Εἰδικώτερον, ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τοιοῦτου εἶδους ἑορταὶ καὶ τοσαύτης σημασίας ἐπέτειοι, πρέπει νὰ γίνωνται ἀφορμαὶ ἱερῶν στοχασμῶν καὶ σκέψεων καὶ ἀποφάσεων, ἅπαντος βεβαίως τοῦ πληρώματος αὐτῆς, εἰδικώτερον δὲ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐτάχθησαν, θεῖω ἐλέει, ὑπεύθυνοι καὶ ὑπόλογοι διαχειρισταὶ τῆς διοικήσεως αὐτῆς καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θέσιν τῶν σκαπανέων τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης.

*

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὁ Παλαμᾶς, εἶναι ὁ Ἁγιώτατος τῆς Ἐκκλησίας Πατὴρ, ἡ πάμφωτος ψυχὴ, ὁ διαπρεπέστατος καὶ μαχητικώτατος Βυζαντινὸς Θεολόγος, τὸ σέμνωμα τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω.

Τῇ 14 Νοεμβρίου τοῦ 1359¹ ἤτοι πρὸ ἐξακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Ἱεράρχης αὐτῆς Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τὸν ὁποῖον ἡ ἐν Βλαχέρναις Σύνοδος, ὀκτὼ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀνεκήρυξεν «ἀσφαλέστατον τῆς εὐσεβείας πρόμαχον», ἕνεκα τῶν λαμπρῶν καὶ σκληρῶν ἀγῶνων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἠσυχασμοῦ, τὸν ὁποῖον Ἠσυχασμὸν διέβαλον οἱ κακοδόξοι Ἰωάννης Καλέκας (1334-1347) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Γρηγόριος Ἀκινδύνος, ὁ Βαρλαάμ Καλαβρὸς († 1350), ὁ Νικηφόρος Γρηγοράς († 1360) καὶ οἱ λοιποὶ σὺν αὐτοῖς κακοδιδάσκαλοι. Ἐννεὰ δὲ ἄκρι βῶς ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱεράρχου τούτου καὶ Ἁγίου Πατρὸς τῆς Ὀρθοδόξου ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἤτοι τὸ 1368, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθούσα Σύνοδος, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου (1364-1376), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἁγίου καὶ θαυμαστῆ αὐτοῦ, ἀνεκήρυξε τὸν Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν Ἅγιον, ἀναγνωρισθέντος ἀμέσως ὡς Ἁγίου ὑπὸ συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, συντόμως εἰπεῖν, ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 1296 εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὴν ἔνδοξον Κωνσταντινούπολιν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὑπῆρξε παιδαγωγὸς τοῦ διαδόχου Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου. Ἀπὸ μικρᾶς ἤδη ἡλικίας, στερηθεὶς τοῦ

πατρὸς αὐτοῦ, ἔτυχε τῆς φροντίδος καὶ τῆς προστασίας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν ἔτει 1317 μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἄθω, ὅπου ἀπέβη περιβόητος διὰ τοὺς ἀσκητικούς αὐτοῦ ἀγῶνας καὶ κανῶν καὶ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς μοναχικῆς ἐπιστήμης καὶ πράξεως. Ὄκτὼ συναπτὰ ἔτη παρέμεινεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔνθα ἔτυχε καὶ πνευματικῆς καθοδηγήσεως ὑπὸ τοῦ Ἀθωνίτου μοναχοῦ Νικηφόρου, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς «νήψεως καὶ τῆς φυλακῆς τῆς καρδίας», τὸ ὁποῖον βασικὸν διεδραμάτισε πρόσωπον εἰς τοὺς μετέπειτα ὑπὲρ τοῦ Ἠσυχασμοῦ ἀγῶνας αὐτοῦ.

Ἐν ἔτει 1325 ὁ Γρηγόριος, ἐξ αἰτίας βαρβαρικῶν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπιδρομῶν, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βέρροϊαν, χειροτονηθεὶς εἰς πρεσβύτερον. Εἰς τὴν Βέρροϊαν ἔδρυσεν Σκήτην, καὶ ἀφοῦ ἐπ' ὀλίγον παρέμεινεν εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τῷ 1331, ὁπότε καὶ ἀρχεται ἡ ἔνδοξος καὶ ἱστορικὴ δρᾶσις αὐτοῦ πρὸς προάσπισιν τῆς Ἠσυχαστικῆς θεωρίας καὶ πράξεως, εἰς τὴν ὁποίαν περικλείεται ἡ Ὀρθόδοξος διδασκαλία περὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κακοδόξον ἐν προκειμένῳ διδασκαλίαν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπαντες οἱ Ἀγιορεῖται, εὐρεθέντες πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς κακοδοξίας τοῦ λατινόφρονος καὶ ἐν τέλει Παπικοῦ μοναχοῦ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ, ἀνέθεσαν εἰς τὸν Γρηγόριον τὴν ἄμυναν καὶ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἠσυχασμοῦ, ἐργασθέντα ὅσον οὐδεὶς ἐν προκειμένῳ διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος εἰς τε τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τόσον δὲ ἦτο τὸ κύρος καὶ τοσαύτη ἡ θεολογικὴ γνώσις τοῦ ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου τῆς Θεσσαλονίκης, ὥστε εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον τοῦ ἔτους 1341, κατεδικάσθη ἡ πολυειδῆς αἵρεσις τοῦ Βαρλαάμ, χάρις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὀρθῶν ἀπόψεων τὰς ὁποίας ἐξέθεσεν ὁ Γρηγόριος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ περὶ τοῦ Θαβωρίου φωτὸς Ὀρθόδοξος διδασκαλία καὶ ἡ περὶ νοερᾶς προσευχῆς θεωρία καὶ πράξις ἔτυχον ἐν τῇ Συνόδῳ ἐκείνῃ τῆς δογματικῆς κατοχυρώσεως. Καὶ μετενόησε μὲν ἐν τῇ Συνόδῳ ἐκείνῃ ὁ αἰρετικὸς Βαρλαάμ διὰ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ νέα ἀναταραχὴ ἐδημιουργήθη καὶ αὐθις εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἐξ αἰτίας τῆς ἀνακινήσεως τοῦ ζητήματος τούτου ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου τοῦ Ἀκινδύνου, μαθητοῦ τοῦ Βαρλαάμ. Ἄλλὰ καὶ τοῦτον τὸν αἰρετικὸν ἠνάγκασεν ὁ πολὺς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θεολογικὴν γνώσιν Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς νὰ ὑπογράψῃ τὴν ὁμολογίαν τῆς πλάνης αὐτοῦ. Ἄλλὰ παλινδρομήσας εἰς τὴν αἵρεσιν, συνετέλεσεν ὥστε νέα Σύνοδος, συγκληθεῖσα εἰς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ ἀναπτύξῃ τὴν περὶ θείων ἐνεργειῶν καὶ θείας οὐσίας Ὀρθόδοξον διδασκαλίαν.

Οὐχ ἤττον, ὁ Γρηγόριος ἐπόμενον ἦτο νὰ ὑποστῇ, ἕνεκα τῶν ἱερῶν τούτων ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγῶνων αὐτοῦ, διαγμοὺς καὶ δὴ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Ἠσυχασμοῦ καὶ ὁμόφρονος τοῦ Ἀκινδύνου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Καλέκα. Δια-

1. Βλέπε Κ. Δυοβουνιώτου: «Τὸ ἔτος τοῦ θανάτου Γρηγορίου Παλαμᾶ» εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς, Ἀθήναι 1926, σελ. 74.

βληθείς λοιπὸν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοκράτειραν ὡς συνωμότης, ἀναγκάζεται νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἡράκλειαν, καὶ ἐκεῖθεν νὰ μεταφερθῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα φυλακίζεται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆ ἐγκρίσει τῆς αὐτοκρατείας (ἐν ἔτει 1343), καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ εἰρκτῇ ἐπὶ ὀλόκληρον τετραετίαν! Ἐδικαιώθη δὲ καὶ ἀνεκρήρυθη πρόμαχος καὶ ἀγωνιστῆς τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1347 συγκληθεῖσαν Σύνοδον, ἣ ὁποία ἐκήρυξε ἔκπτωτον τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην Καλέκαν, καὶ δι' ἄλλα παραπτώματα, καὶ μάλιστα διὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην Καλέκαν Ἰσίδωρος, ἀνέδειξε τὸν Γρηγόριον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς ἐπιβράβεισιν τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας θυσιῶν αὐτοῦ, ἃν καὶ ἀπεποιήθη οὗτος τὸ ἀξίωμα. Ἐγκατασταθεὶς δὲ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὸ ἔτος 1351, καὶ διαποιμάνας ὁσίως καὶ θεοφιλῶς τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν λογικὸν ποιμνιον τῆς Ἀποστολικῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας, ἐξεδῆμησε πρὸς Κύριον τῇ 14 Νοεμβρίου τοῦ 1359, ἥτοι μετ' ἑνεαετῆ ποιμαντορίας, διακοπεῖσαν ἐπὶ ἑν ἔτος, ὅτε παρέμεινεν εἰς τὴν Ἀσίαν αἰχμάλωτος τῶν πειρατῶν, συλληφθεὶς ὅτε μετέβαινεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς διευθέτησιν τῆς διαφορᾶς τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ πρὸς τὸν διεκδικοῦντα τὸν θρόνον Ἰωάννην Παλαιολόγον.

*

Κατὰ πάγιον ἱστορικὸν κανόνα, τὰ γεγονότα μιᾶς ἐποχῆς ἢ χρονικῆς περιόδου, πρέπει νὰ κρίνωνται συμφώνως πρὸς τὸ κρατοῦν τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς περιόδου ἐκείνης πνεῦμα. Διὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, κατὰ τὴν ὁποίαν συμπίπτει ἡ δράσις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἐποχὴ ἀναμετρήσεως τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Παπικὴν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐνώσεως. Αἱ Ἡσυχαστικαὶ ἔριδες ἔχουσι μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν μυστικισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ βᾶσις τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον ἐπὶ τοῦ προκειμένου διδαχῆν. Κατ' ἄλλον τρόπον ἐννοεῖ τὴν ἐνωσιν ταύτην ἡ Παπικὴ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Διὰ τοῦ Ἡσυχασμοῦ καὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγωνισθέντος Ἱεράρχου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, κατεδείχθη καὶ ἐπεκράτησε τελικῶς, ὅτι καὶ μὲν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκτιστος, καὶ ἀάρατος, καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀμέθεκτος, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐνέργεια τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, καίτοι ἀκτιστος, δηλαδή ἄυλος, εἰς περιπτώσεις ὅμως τινὰς εἶναι ὁρατὴ, καὶ προσιτὴ καὶ μεθεκτὴ, ὅπως παραδείγματος χάριν εἰς τὸ φῶς τῆς θείας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Μεταμορφώσεως, περὶ τοῦ ὁποίου φωτὸς τοσαύτη ἐγένετο κατ' ἐκείνους τοὺς καλλιπικούς τοῦ Παλαμᾶ ἀγῶνας συζήτησις καὶ θεολογικὴ ἀνάπτυξις.

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ἰσχυρισθῆ τις ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ Παλαμᾶ εἶναι μεγάλης ἀκτινοβολίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆς δυνάμεως, ὑπενθυμιζούσης

μεγάλας Ἐκκλησιαστικὰς μορφάς, διαδραματίζοντας πρωτεύοντα καὶ ἀποφασιστικὸν πρόσωπον εἰς τὰ δογματικὰ καὶ τὰ ἠθικὰ ζητήματα τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ θεολογικὰ παρ' ἡμῖν γράμματα διέτρεχον τὸν κίνδυνον τῆς ἐπιδράσεως ἐπ' αὐτῶν ὀθνεῖων ἀπόψεων καὶ ἐπιρροῶν, τὸ Ἡσυχαστικὸν ζήτημα τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, μετὰ τὸν διαπρεπέστατον προασπιστὴν αὐτοῦ, τὸν Ἁγιὸν Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, ἐστάθη φραγμὸς ἀδιαπέραστος καὶ τεῖχος ἀπροσμάχητον ἐναντίον τῶν εἰσβολῶν τοῦ Δυτικοῦ φρονήματος. Διὰ ταῦτα ὀρθότατα παρετηρήθη, ὅτι ὁ Ἱεράρχης τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς «ὡς δογματικὸς καὶ μυστικὸς καὶ ἠθικὸς θεολόγος ἔθιξε ζητήματα, τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φοράν ἐνηθρώθησαν εἰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία οἶονεὶ ἀνεκεφαλαίωσε ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Παλαμᾶ μέγα μέρος τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς πηγαζούσης οἰκείας πνευματικότητος». Τὸ ζήτημα τῆς θείας χάριτος, διεσαφηνίσθη διὰ τοῦ Παλαμᾶ, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπ' αὐτοῦ ἐτονίσθη ὅτι ὁ ἀνθρώπος «ἐν Χριστῷ, ἀποκτᾷ ἀκτιστά ὄργανα πρὸς γνῶσιν ἀκτίστου ἐνεργείας, καὶ πρὸς μέβεξιν αὐτῆς ὑπ' αὐτοῦ».

Βεβαίως δὲν προτίθεται νὰ ἀναπτύξω οὐδὲ ἐν σχεδιαγράμματι, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν μεγάλην ἱστορίαν τοῦ Ἡσυχασμοῦ, εἰς τὴν ἀνυπολογίστου σημασίας δράσιν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ εἰς τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἀναγκαίων συμπερασμάτων ἐκ τοῦ κρατεροῦ ἐκείνου δογματικοῦ ἀγῶνος.

Ἐν μόνον ἀξιοπρόσεκτον γεγονός ἐπισημαίνεται. Ὅτι δηλαδή ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἐνισχυομένη, οὐδέποτε ἔπαυσεν εἰς τὴν δισχιστικῇ αὐτῆς διαδρομῇ καὶ πορείᾳ, νὰ ἀναδεικνύη μεγάλους καὶ ἡρωϊκοὺς προασπιστὰς τῆς ἀμωμήτου Ὀρθοδόξου διδασκαλίας αὐτῆς. Τοὺς δὲ Ἁγίους τούτους προασπιστὰς αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία ἐτίμησε δεόντως καὶ τιμᾷ καὶ θά γεραίρῃ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος τούτου.

Εἰδικῶς δὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν ἡ Ἐκκλησία, ὡς προανεφέρθη, εὐθὺς σχεδὸν ἅμα τῇ κοιμήσει αὐτοῦ, ἀνεκήρυξεν ἐν Συνόδῳ Ἁγίου, τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ ἀναγνωρισθείσης ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς Ὀρθοδοξίας σχεδὸν αὐθωρεῖ. Τιμᾷ δὲ καὶ γεραίρει τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὡς προελέχθη, τῇ Β' Κυριακῇ τῶν Νηστεϊῶν, ἐνῶ κατ' ἀρχάς, ἡ μνήμη αὐτοῦ ἤγετο τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀξίον περαιτέρω σημειώσεως εἶναι τὸ ὅτι εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ ἐπόψεως τελετουργικῆς, ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἔχει τὴν θέσιν αὐτοῦ μεταξὺ τῶν προμάχων τῆς πίστεως καὶ τῶν Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθ' ὅσον εἰργάσθη καὶ διὰ λόγων, καὶ δι' ἔργων καὶ διὰ συγγραφῶν καὶ διὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁμοῦ δὲ μετὰ τῆς Ἀσματικῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἱεροῦ καὶ μεγάλου Ἱεράρχου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Φωτίου τοῦ Πα-

τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, συνεξεδόθη και ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ἱεράρχου τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς και τοῦ ἐπίσης ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου τῆς Ἐφέσου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, ἐκδοθεῖσα ἂν ἔτει 1850².

Πολλά τὰ ἐγκωμιστικά ἔχουσι γραφῆ διὰ τὴν μεγάλην ταύτην Ἐκκλησιαστικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τὴν ὁποίαν, ὡς και τὴν μνήμην αὐτῆς, διέσوران οἱ Παπικοί δι' εὐνοήτους λόγους. Ἀλλὰ και εἰς τὸ «Συνοδικόν» τῆς Ἁγίας και Οἰκουμένης Ἐβδόμης Συνόδου, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραμματικὴ ὄντως προσθήκη περὶ τοῦ Ἱεράρχου τούτου:

«Γρηγορίου—ἀναγράφεται εἰς τὴν ἐν λόγῳ περικοπῆν— τοῦ Ἀγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ συνοδικῶς ἐπ' Ἐκκλησίας Μεγάλης Βαλαάμ τε και Ἀκίνδυνον, τοὺς ἀρχηγούς και ἐφευρέτας τῶν καινῶν αἰρέσεων καθελόντος, σὺν τῇ αὐτῶν πονηρᾷ συμμορία, τοὺς τὴν φυσικὴν και ἀχώριστον ἐνέργειαν και δόναμιν τοῦ Θεοῦ, και ἀπλῶς πάντα ὁμοῦ τὰ φυσικά τῆς Ἁγίας Τριάδος ἰδιώματα, κτίσματα τετολημκότας, εἰπεῖν ἄλλὰ δὴ και τὸ τῆς θεότητος ἀπρόσιτον φῶς τὸ λάμπαν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ἀπὸ Χριστοῦ, θεότητά τε πιστήν, και τὰς Πλατωνικάς ἰδέας και τοὺς Ἑλληνικοὺς μύθους ἐκείνους ἐπεισαγαγεῖν ἐπιχειρήσαντας αὐτὸς κακῶς τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, τῆς δὲ κοινῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας και τῶν ἀληθινῶν και ἀπταιστών περὶ θεότητος δογμάτων, σοφῶς και γενναίως ἄγαν προπολεμήσαντος, και συγγράμμασι και λόγοις και διαλέξεσι μίαν θεότητα και Θεὸν ἓνα, τρισυπόστατον, ἐνεργῆ, θελητικόν, παντοδύναμον, ἀκτιστον διὰ πάντων, κατὰ τὰς θείας Γραφάς, και δὴ τοὺς θεολόγους ἐξηγητὰς τούτων ἀνακηρύξαντος, Ἀθανάσιόν φημι, και Βασίλειον, Γρηγόριον και Ἰωάννην τὸν χρυσορρήμονα, Κύριλλον τε, πρὸς τούτοις και Μάξιμον τὸν σόφον και τὸν ἐκ Δαμασκοῦ θεορρήμονα, οὐ μὴν, ἄλλὰ και τοὺς λοιποὺς πατέρας και διδασκάλους τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας και κοινωνοῦ και συνοδοῦ και συμφώνου και σπουδαστοῦ και συναγωνιστοῦ πάντων τούτων ἀναφανέντος και λόγοις και πράγμασιν, αἰωνία ἡ μνήμη».

Και ταῦτα μὲν κατεχωρίσθησαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ «Συνοδικόν». Οὐχ ἤττον ὁμοῦς και ὁ προαναφερθεὶς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, Θεσσαλονικεὺς τὴν καταγωγὴν, διατελέσας μαθητῆς και θαυμαστῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, και τὴν

2. Βλέπε ἡμέτερον ἄρθρον: «Ἡ Ἀσματικὴ Ἱερά Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ και ἡ ἐν αὐτῇ κοσμητικὴ φρασεολογία» εἰς τὸ περιοδικόν «Ἐκκλησιαστικά», ἔτος ΔΣΤ' (1959), σελ. 113-116 και 141-143.

Ἀσματικὴν Ἀκολουθίαν εἰς αὐτὸν συνθέσας, ἔγραψε και μακρότατον Ἐγκώμιον τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει και τὰ ἐπόμενα: «Σὺ δ', ὦ τρισολβία και σεπτὴ τῷ ὄντι και περιπόθητε κεφαλὴ, τὸ τῆς ἡσυχίας κράτος, ἡ δόξα τῶν μοναζόντων, τὸ κοινὸν τῶν θεολόγων και πατέρων και διδασκάλων καλλώπισμα, τῶν ἀποστόλων ὁ συναγωνιστής, ὁ τῶν ὁμολογητῶν και μαρτύρων ἀναίμακτος, και τῆς εὐσεβείας ἀθλητῆς και λόγιος και πράγμασι, και τῆς εὐσεβείας ἀθλητῆς και στρατηγός και ὑπέρμαχος, ὁ τῶν θείων δογμάτων ὑψηλὸς ἐξηγητῆς και διδάσκαλος, ὁ τῆς ἀθέου και πολυθέου ταυτησι τῶν παντοδαπῶν αἰρέσεων πλάνης ἀναιρέτης οὐδέτατος, ὁ τῆς κοινῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας και προσιότητος και φύλαξ και ρύστης και σωτῆρ μετὰ τὸν πρῶτον και μόνον Σωτῆρα· καλῶ δέ σε και στόμα και γλῶτταν και ψυχὴν ταύτης και νοῦν... και λόγον παντοδαπῶν ἐστίν, και θαυμαστῶν χαρίτων φορᾶν, και ἄκρον ἀρετῆς παιδευτήν, γνώμωνά τε θεολογίας και κανόνα δογμάτων, και φιλοτιμίαν ἐξαιρετον Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, και κοινόν τινα κόσμον τῆς ἀνθρωπείας φύσεως, και πᾶν εἶ τι θεῖον και ὑψηλόν και σεβάσιμον».

*

Διὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ δίδεται εὐκαιρία εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ἐν γένει Ἐκκλησίαν, και εἰδικώτερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἀναμνησθῆ, κατὰ τρόπον ἄκρως ἐπιβαλλόμενον, τοῦ προγονικοῦ τιμαλφιστάτου Ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῆς θησαυροῦ, και τῶν μεγάλων ἀγῶνων και θυσιῶν διὰ τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη, ἐστερεώθη και ἐπεβλήθη ἐν παντὶ ἡ Ὁρθόδοξος διδασκαλία, ἀντικρούσασα, διὰ τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν αὐτῆς, τὰς ἐπιθέσεις τῶν ποικιλονόμων αἰρέσεων. Διὰ τῆς ἐπετείου τῆς μνήμης αὐτοῦ προβάλλεται, ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ και τῇ αἴγλῃ αὐτῆς, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νικήτρια κατὰ τῶν ὑπονομευτῶν τῆς δογματικῆς αὐτῆς ἀκεραιότητος.

Μορφαί, ὡς ἡ τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, και ἐπέτειοι τῆς μνήμης αὐτῶν, γίνονται πηγαὶ ἀνεξαντλήτου δυναμισμού και σωτηρίου διδασκαλίας τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας, και ἀφορμαὶ καλλιεργείας τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, πρὸς καρποφορίαν καλὴν και ἐκατονταπλασίονα.

Ζητῶν, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὡς ἔλαφος διψῶσα, τὴν ἐν Κυρίῳ μόρφωσιν και ἄκραν τελείωσιν και μυστικιστικὴν ἔνωσιν μετ' Αὐτοῦ, ἤρχετο λέγων «φώτισόν μου τὸ σκότος». Αὐτὴν τὴν μυστικιστικὴν εὐχὴν, ἡλλοιωμένην πως, ἄς εὐχώμεθα ἅπαντες οἱ τῆς μνήμης αὐτοῦ πανηγυρισταί, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν λέγοντες: «Φώτισον, Κύριε, τῷ φωτὶ τῆς θεότητός Σου τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν Σου, φυλάττων αὐτὴν ἀσινῆ και ἀλώβητον ἀπὸ τῶν φοβερῶν ἐσωτερικῶν και ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, πρεσβείαις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, και πάντων Σου τῶν Ἁγίων. Ἀμήν».

† Ὁ Θαυμακοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΟΥ ΤΟΡΟ-ΟΥΓΚΑΝΤΑΣ ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Τὴν 22αν λήξαντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τοῦ Τόρο τῆς Οὐγκάντας Rucidi ὁ Γ' παρεπιδημῶν ἀνεπισήμως διὰ τινὰς ἡμέρας ἐνταῦθα καὶ ἡ φοιτῶσα ἐν τῇ ἐνταῦθα Σχολῇ Ἀδελφῶν Νοσοκόμων-Ἐπισκεπτριῶν θυγάτηρ Αὐτοῦ Πριγκήπισσα Γερτρούδη, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου γραμματέως τοῦ Βασιλέως καὶ ἐνὸς Ὑπουργοῦ ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Οὐγκάντα Ἑλληνοσ Προξένου κ. Μαργαρίτου, ἐπεσκέφθησαν τὸν ἐν Ἀγ. Βαρβάρα Αἰγάλεω «Οἶκον Φοιτητρίας» καὶ τὴν «Σχολὴν Διακονισσῶν-Κοινωνικῶν Λειτουργῶν» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἰς ἣν φοιτᾷ ὡς ὑπότροφος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νεάνις ἐξ Οὐγκάντα, ἵνα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὸ Κοινωνικὸν ἔργον τῆς ἐν Οὐγκάντα Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τοὺς ὑψηλοὺς ξένους ἐδεξιώθησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Κοζάνης κ. Διονύσιος καὶ Κίτρους κ. Βαρνάβας, ὁ Κοσμητὼρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἰ. Καρμίρης, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς Ὁρησκειμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας Καθηγητὴς κ. Β. Ἰωαννίδης, ὁ Καθηγητὴς κ. Δημήτρ. Μωραΐτης, μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς αὐτῆς Καθηγητὴς κ. Ἀνδρέας Φυτράκης, οἱ Διευθυνταὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἡ Διευθύντρια καὶ αἱ οἰκότροφοι τοῦ Ἰδρύματος.

Κατ' ἀρχὴν ἡ Α. Μ. Βασιλεὺς Rucidi ὁ Γ' μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτοῦ ἐπεσκέφη συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ, διάφορα διαμερίσματα τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Ἀκολούθως παρετέθη γεῦμα εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ὁ παρὰ τῇ Δ/σει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ὑπηρετῶν κ. Τσαμαδός, οἱ ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ διαμένοντες ἐξ Οὐγκάντα ὑπότροφοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Κράτους, ὡς καὶ αἱ εἰς τὰς Σχολὰς Ἀδελφῶν Νοσοκόμων φοιτῶσαι νεάνιδες ἐξ Οὐγκάντα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας προσεφώνησε τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μεγαλειότατε,

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εὐλογεῖ τὰ βήματα τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ τὴν παρουσίαν Αὐτῆς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν. Πρόξενος ἰδιαιτέρας χαρᾶς δι' ἡμᾶς γίνεται ἡ τιμὴ, τὴν ὁποίαν ἐκάμετε εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ὥστε εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς βραχείας ἐν Ἀθήναις παραμονῆς Ὑμῶν νὰ περιλάβητε καὶ τὴν σημερινὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν

τοῦτο Ἰδρυμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἄλλως τε ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μετὰ τῶσαύτης ἐμπιστοσύνης ἀποβλέπετε, δεδομένου ὅτι ἱκανὸς ἀριθμὸς ὑπηκόων Ὑμῶν σπουδαστῶν ἀνατίθεται εἰς τὴν στοργικὴν φροντίδα καὶ τὴν χειραγωγίαν αὐτοῦ.

Εἶναι γεγονός, Μεγαλειότατε, ὅτι μετὰ τῆς Ὑμετέρας Χώρας συνδέουν ἡμᾶς παλαιοὶ καὶ πρόσφατοι δεσμοί. Παλαιοὶ μὲν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, διαχέουσα τὸ ἐκπολιτιστικὸν αὐτῆς φῶς ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἔφθανε καὶ μέχρι τῆς μακρῆς Πατρίδος Ὑμῶν πρόσφατοι δέ, καθ' ὅσον ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἔκφρασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξιας φέρουν καὶ πάλιν ἡμᾶς εἰς ἐγγύτητα πνευματικὴν καὶ ἐγκάρδιον ἐπικοινωνίαν.

Ἐλπίζομεν, ὅτι μὲ τὰς συνεχῶς πολλαπλασιαζομένας τεχνικὰς κατακτήσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐκμηδενίζονται καὶ αἱ ἀπώτεροι τοπικαὶ ἀποστάσεις, ἀλλὰ πρὸ παντὸς μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν καρδιῶν, τὴν διὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως συντελουμένην, θ' ἀναπτυνθῶσι στενωτέρω καὶ ἱερώτεροι μεταξὺ τῶν λαῶν ἡμῶν δεσμοί. Ἀσφαλῶς, εἰς τὸ ἔργον τῆς γεφυρώσεως τῶν ψυχῶν πρωτεύοντα ρόλον καλεῖται νὰ διαδραματίσῃ καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία, Ὑμεῖς δὲ ἐν τούτῳ πρωτοπορεῖτε, ὡς ἡγέτης πεφωτισμένος.

Ἐμπλεοὶ χαρᾶς ἐκ τῆς παρουσίας καὶ συμμετοχῆς Ὑμῶν καὶ τῆς ἐνταῦθα σπουδαζούσης Ὑψηλοτάτης Πριγκηπίσσης εἰς τὴν κοινὴν ταύτην τράπεζαν, ἐγείρομεν τὸ κόπελλον ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ εὐτυχίας τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, τῆς Ὑψηλοτάτης Πριγκηπίσσης καὶ τῶν συμπαρισταμένων μελῶν τῆς Βασιλικῆς Ἀκολουθίας, ὡς καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν Θεῷ προκοπῆς καὶ εὐημερίας τοῦ λαοῦ Ὑμῶν.

Ἀκολούθως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Rucidi ὁ Γ' λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἑξῆς:

Σεβασμιώτατοι,

Ἐδχαριστῶ θερμῶς πάντας ὑμᾶς καὶ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν διὰ τὴν προσγενομένην εἰς ἐμὲ τιμητικὴν πρόσκλησιν νὰ παρακαθίσω εἰς τὴν πλοσίαν ταύτην τράπεζαν. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπεθύμουν ζωηρῶς νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τὴν Ἱστορίαν μελετῶ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Εἶμαι εὐτυχῆς τώρα διότι ἐπραγματοποιήθη ἕνα παλαιὸν

όνειρον και δια τῶν ὀφθαλμῶν μου βλέπω και θανάμαζω τόσα ὄραϊα πράγματα πού τιμοῦν τήν Ἑλλάδα. Μή νομίζετε ὅτι ἦλθον δια νά ἴδω τήν θυγατέρα μου. Ἦλθον δια τήν Ἑλλάδα, εἰς τήν ὁποίαν ἐλπίζω νά ἐπανεέλθω ἀργότερον, ἐφ' ὅσον μάλιστα θά ἔχω πλησίον τόν τόσον ἀγαπητόν και ἐκλεκτόν μου φίλον πρόξενον τῆς Ἑλλάδος ἐν Οὐγκάντα κ. Μαργαρίτην.

Εἶμαι ὑπερβέβαιος ὅτι πρὸς τήν θυγατέρα μου, ἣτις εὐρίσκεται ἐνταῦθα παρακολουθοῦσα μαθήματα ἐν τῇ Σχολῇ Ἀδελφῶν Νοσοκόμων, και κατά τὸ διάστημα τῆς ἐδῶ παραμονῆς της, ὅπως και εἰς τοὺς λοιποὺς σπουδαστὰς ἐξ Οὐγκάντα και Κένου, θά συνεχίσητε ἐπιδεικνύοντες τήν μέχρι τοῦδε στοργήν σας. Τοὺς ἔχω θέσει ἄλλωστε ὑπὸ τήν προστασίαν σας.

Ἐπ' εὐκαιρία εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἐκφράσω τὸν ἐnthουσιασμόν μου δια τήν ὑποδειγματικὴν τάξιν και ἀρίστην ὀργάνωσιν και λειτουργίαν τοῦ Οἴκου Φοιτητρίας και τῆς Σχολῆς Διακονιστῶν.

Τέλος ἐπιθυμῶ νά σᾶς εἶπω ὅτι εἰς τήν χώραν μου ὑπάρχει μεγάλη δόξα δια τήν Ὁρθοδοξίαν. Σᾶς παρακαλῶ, λοιπόν, ὅπως προσφέρητε εἰς ταύτην περισσότερον φῶς και μεγαλυτέραν βοήθειαν. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι θά τόχω τῆς βοήθειάς ὑμῶν και προκαταβολικῶς σᾶς εὐχαριστῶ.

Τέλος ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Καθηγητῆς κ. Α. Φυτράκης, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Μεγαλειότατε,

Εἰς ὅσα ὁ Σεβ. Κίτρον κ. Βαρνάβας ὡς μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ καθ' ἡμᾶς Ὁργανισμοῦ ἀνέφερον, ἐπιτρέψατε και εἰς ἡμᾶς νά ἐκφράσω πρὸς τὴν Υ.Μ. τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν πάντων ἡμῶν δια τήν ἐπιμέλειαν και ἀρίστην διαγωγήν τῶν νέων τῆς Οὐγκάντα, τοὺς ὁποίους ἔχετε ἐμπιστευθῆ εἰς τήν Ἀποστολικὴν Διακονίαν και εἰς τήν Θεολογικὴν μας Σχολήν.

Λόγω τῆς ιδιότητός μου ὡς Καθηγητοῦ και Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἰδρύματος τούτου ἔχω τήν εὐκαιρίαν νά παρακολουθῶ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς σπουδὰς και τήν ζωὴν των και εἶμαι ἀπολύτως εὐχαριστήμενος ἐκ τῆς καθόλου πολιτείας των.

Εἶμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ νέοι οὗτοι, οἵτινες μορφώνονται ἐνταῦθα, θά εἶναι οἱ ζωντανοὶ κρίκοι, οἱ ὁποῖοι θά συνδέσουν τήν Ἑλλάδα και τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας με τήν χώραν σας, τὸν ἀδάμαντα τοῦτον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ὡς λέγεται. Ἦδη εἰς νέος ἐξ Οὐγκάντα ἀπόφοιτος τῆς ἡμετέρας Σχολῆς και τρόφιμος τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἐγκατεστάθη ὡς κληρικός, λίαν καρποφόρος, ἐν τῇ πατρίδι του, κατ' αὐτὰς δὲ ἀναχωρεῖ και ἕτερος πτυχιούχος τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς και τρόφιμος ὡσαύτως τοῦ ἡμετέρου Ἰδρύματος.

Εἶμεθα πρόθυμοι νά βοηθήσωμεν κατά τὸ δυνατόν τήν προσπάθειαν τῆς Υ.Μ. και τῶν συνεργατῶν Αὐτῆς δια τήν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Λαοῦ Ὑμῶν και νά συντελέσωμεν εἰς τήν εὐρύτεραν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου και τῆς Ὁρθόδοξου διδασκαλίας ἐν τῇ χώρᾳ Ὑμῶν.

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεως Ὑμῶν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτὸν Ὁργανισμόν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτρέψατε νά προσφέρω πρὸς Ὑμᾶς εἰς ἀνάμνησιν τόμους τιμὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐκδόσεων. Τὴν Κ. Διαθήκην εἰς τήν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὸ Πεντηκοστάριον, τὸ ὁποῖον περιέχει τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους οἱ ὁποῖοι ψάλλονται κατά τήν περίοδον τοῦ Πάσχα και οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουν τήν βαθυτάτην χαρὰν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἐλυτρώθη οὗτος δια τοῦ Ἰ. Χριστοῦ. Ἡ ἔκφρασις δὲ αὕτη τῆς χαρᾶς τοῦ ἀνθρώπου δια τὸν θρίαμβον τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος κατά τοῦ θανάτου και τῆς φθορᾶς εἶναι ἐν ἐκ τῶν κρείων χαρακτηριστικῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας.

Ὡσαύτως, προσφέρωμεν πρὸς Ὑμᾶς και τὰ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κυκλοφορήσαντα νέα Κατηχητικὰ Βοηθήματα, τὰ ὁποῖα ὑποβοηθοῦν τοὺς διδάσκοντας εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Εἰς τήν Α. Υ. τὴν Πριγκηπίσσαν προσφέρωμεν ἕνα τόμον τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδομένου οἰκογενειακοῦ περιοδικοῦ «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» μετὰ τῶν ἐγκαρδίων εὐχῶν ὅλων μας ὅπως αὕτη ἐν πάσῃ ἐντυχίᾳ ἐπιτελεθῇ τὰ ὑψηλὰ Αὐτῆς καθήκοντα τόσον ὡς Πριγκηπίσσης ὅσον και ὡς οἰκοδοσποίνης.»

Ἀκολούθως ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῆς Ὑψηλοτάτης Πριγκηπίσσης και τῆς ὄλης ἀκολουθίας ἀνεχώρησεν προπεμφθεὶς ὑπὸ τῶν παρερισκομένων. Ἀναχωρῶν δὲ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἐξέφρασεν τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἐπισκεφθῇ και τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς ὃ διαμένουν οἱ ἐξ Οὐγκάντα σπουδασταί, και τὰ Κεντρικὰ Γραφεῖα αὐτῆς. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἐπραγματοποιήθη τὴν Τρίτην 24ην λήξαντος μηνός. Ἡ Α.Μ. ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πάσης τιμῆς ὑπὸ τε τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Καθηγητοῦ κ. Α. Φυτράκη, τῶν Διευθυντῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τῶν ὑπαλλήλων τῶν Γραφείων αὐτῆς και τῶν τροφίμων τοῦ Ἰδρύματος. Μετὰ τὴν ξενάγησιν τῆς Α.Μ. εἰς διάφορα διαμερίσματα, εἰς τὸ Ἀναγνωστήριον, κοιτῶνας, Αἴθουσαν Διαλέξεων, τοὺς Ραδιοθαλάμους, τὸ Τυπογραφεῖον, προσεφέρθησαν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Γεν. Διεύσεως ἀναψυκτικά, διάφορα ἔντυπα ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὡς και τὸ νεοσυσταθὲν ἐπίχρυσον σῆμα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον μετὰ ἰδιαζούσης χαρᾶς ἀνήρτησαν ἐπὶ τοῦ στήθους των ἡ Α. Μεγαλειότης και ἡ ἀκολουθία Αὐτῆς.

Ἀπὸ παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν πληροφορούμενος περὶ τοῦ ἐπιτελουμένου ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἱεραποστολικοῦ ἔργου, ἀνεχώρησεν ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ δια τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν, ἣς ἔτυχεν και ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ τούτῳ Ἰδρύματι.

ΚΥΚΛΑΔΙΤΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ (*)

7. ΜΕΛΕΤΙΟΣ Γ', ΚΕΙΟΣ, Ο ΑΠΟ ΚΥΖΙΚΟΥ

Πάγκαλος τὸ ἐπώνυμον. Ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Κέα, ἐξ ἐπίσημου οἰκογενείας, κατὰ τὸ ἔτος 1772¹⁴⁶. Αὐτόθι δ' ἔλαβε τὴν πρώτην παιδείου. Ἀργότερον συναντῶμεν αὐτὸν φοιτῶντα εἰς τὴν ἐν Ἄνδρῳ σχολὴν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἀκολουθῶν τὸν βλέπομεν μονάζοντα, μετὰ τοῦ ἐκ Μεσσαρίας τῆς Ἄνδρου, μετέπειτα δὲ διαπρεποῦς Μητροπολίτου Νικομηδείας, Διονυσίου Κωτάκη, εἰς τὴν παρὰ τὸ Μπατσίου τῆς Ἄνδρου Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ Ἀγίας, οὔσης τότε ἀνδρώας, ἐν ἣ ἐκάθη Μοναχός. Ἡ τοιαύτη ἐν Ἄνδρῳ παρουσία αὐτοῦ ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Λιβαδίων τῆς Ἄνδρου¹⁴⁷. Ἄλλ' ἀνεξήγητον τυγχάνει διατὶ δὲν προσῆλθεν εἰς τὴν τῆς Παναχράντου Μονήν, ἵνα καταταγῆ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, ὅπερ ἦτο φυσικώτερον, καθ' ὅσον τὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ χωρίον γειτνιάζει πρὸς τὴν περίπυστον ταύτην Μονήν.

Ἐκ τῆς Ἄνδρου ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγνωστον πότε. Πάντως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου (1826-1830) προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Πατριαρχείων γενόμενος Μέγας Πρωτοσύγκελλος, τῷ ἔτει 1827¹⁴⁸.

Τῷ 1828, ἐπιμόνως ἤξιωσε καὶ ἀπήτησεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὅπως ἀναλάβῃ οὗτος νὰ πείσῃ τοὺς Ἕλληνας, δι' ἰδίων συνεννοήσεων καὶ συμφωνιῶν, εἰς τὸ νὰ καταπαύσουν τὴν Ἐπανάστασιν. Ἄλλως τε ἡ γενομένη τῇ 6 Ἰουλίου 1827, συμφωνία, μετὰ τῶν προστατίδων δυνάμεων, προέβλεπεν, ὅπως ἡ Ἑλλάς ἀποτελέσῃ ἐλευθέραν ἐπικράτειαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Τουρκίας. Μὴ ἀποδεχομένη ὅμως αὕτη τὴν συμφωνίαν ταύτην, ἐνόμιζεν, ὅτι ἡδύνατο διὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ Ἐθνάρχου τῶν Ἑλλήνων νὰ παραπέισῃ αὐτούς, ὅπως παύσουν διεκδικοῦντες τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν (!) καὶ παραμείνουν εἰς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν!

Ὁ Πατριάρχης Ἀγαθαγγελοῦ, κατόπιν τῶν ἀφορήτων τούτων πιέσεων, εὐρεθεὶς εἰς μεγίστην ἀνάγκην, προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Νικαίας Ἰωσήφ, Χαλκηδόνος Ζαχα-

ρίου, Λαρίσης Μελετίου, Ἰωαννίνων Βενιαμὶν καὶ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Μελετίου Παγκάλου, ἣν ἀπέστειλεν ἐν Ἑλλάδι, μετὰ σχετικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς¹⁴⁹, δι' ἧς προέτεινε συμβιβασμὸν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Τουρκίαν.

Ἡ ἐν λόγῳ πατριαρχικὴ ἀντιπροσωπεία, κατὰ Μάιον μῆνα, ἀφίκετο εἰς τὸν Πόρον καὶ ἐπισκέφθη τὸν Καποδίστριαν, πρὸς ὃν ἐνεχείρησε τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν. Ὁ δὲ εὐσεβὴς Κυβερνήτης, πλήρης σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν του ἀπὸ 28 Μαΐου/9 Ἰουνίου 1828, ἀπήνησεν ἀρνητικῶς, ἀποκρούσας πάντα συμβιβασμὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Τοιοῦτόν τι οὐδαμῶς ἐπετρέπετο οὔτε καὶ ἐκ τῆς διανοίας τῶν Ἑλλήνων νὰ διέλθῃ. Ὑπέμνησε δὲ τοὺς σκληρούς, ἐπὶ ἑπταετίαν, ὄλην, ἀγῶνας τῶν ὑποδοῦλων ἀδελφῶν ὑπὲρ τῆς πολυποθῆτου ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως. Ὑπεθύμισε τὰς φοβερὰς καταστροφὰς, τὰς προξενηθείσας ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἀλλοπίστων Τούρκων. Ἀνέφερε τὸν μαρτυρικὸν θάνατον Γρηγορίου τοῦ Ε' ὡς καὶ πλείστων ἄλλων Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν καὶ λοιπῶν Κληρικῶν. Ἐτόνισε δ' ἐν τέλει, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὰς τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀρχὰς καὶ ἀποδέχονται τὰς μερίμας τοῦ Πατριάρχου, τὰς ὁποίας, ὡς κεφαλὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ δι' ἅπαντα τὰ τέκνα αὐτῆς.¹⁵⁰

Κατόπιν τούτων, ὡς ἦτο ἄλλως τε ἐπόμενο, ἀπέτυχεν ὀλοσχερῶς ἡ ἀποστολὴ τῆς πατριαρχικῆς ταύτης ἐπιτροπείας.

Ὁ ἡμέτερος Μελέτιος, ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ δὴ κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1828, ψήφοις κανονικαῖς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου, ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀμασείας¹⁵¹ εἰς ἡλικίαν πενήτην καὶ ἐξ ἑτῶν. Μετὰ παρέλευσιν διετίας, κατὰ Νοέμβριον μῆνα τοῦ 1830, μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης¹⁵², χρηρέασαν, κατόπιν παραιτήσεως τοῦ Ἱεράρχου αὐτῆς Μακαρίου. Τὴν περιφανῆ ταύτην Μητρόπολιν διώκησε δεξιῶς

149. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον γεγραμμένη, δὲν ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅσον ἡ ὀθωμανικὴ ἐξουσία, ὡς ἦτο ἐπόμενο, δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀναγνωρίσει οὔτε Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, οὔτε Κυβερνήτην ἐν Ἑλλάδι (δειγμα τῶν διαθέσεων αὐτῆς, οὐχ' ἦττον δὲ καὶ ὅτι κατ' ἐπιταγὴν καὶ ὑπαγόρευσιν ἐγράφη καὶ οὐχὶ ἐξ ἰδίας προθέσεως τοῦ Πατριάρχου), ἀλλ' ἐπεγράφετο· «Πρὸς τοὺς Κληρικοὺς καὶ προκρίτους τῆς τε Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους» (Βλ. Παπαδόπουλου Χρυσ., Ἀρχιμ. (Ἀρχιεπ. εἶτα Ἀθηνῶν), Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Α', Ἀθήναι 1920, σελ. 36.

150. Παπαδόπουλου Χρ., αὐτόθι, τοῦ αὐτοῦ, Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἐν Μ.Ε.Ε., τόμ. Γ', σελ. 678.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 382 τοῦ προηγουμένου τεύχους.
146. Γεδεών, ἐνθ' ἄν., σελ. 696, τοῦ αὐτοῦ, Μελέτιος Γ', Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐν Μ.Ε.Ε., τόμ. ΙΣΤ', σελ. 870.
147. Πασχάλη Δ., Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἄνδρου, ἐνθ' ἄν., τοῦ αὐτοῦ, Ἄνδρος, ἐν «Χρ. καὶ Θρ/κῆ Ἐγκυκλ.», τόμ. Α', σ. 1105.
148. Ἀθηναγόρα (ἀποθανόντος Μητροπολίτου πρ. Παρραμυθίας). Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ἐν «Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι Βυζαντινῶν Σπουδῶν», ἔτ. Θ', Ἀθήναι 1932, σελ. 275, 280, Παπαδόπουλου Χρ., Κατάλογοι, ἐνθ' ἄν.

151. Κῶδιξ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπείου ἸΔ', σελ. 149, Παπαδόπουλου Α., Ἀμασεία, ἐν «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ», τόμ. Δ', σελ. 179., Τσακωπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 77.

152. Κῶδιξ Πατρ. Ἀρχιεπιφ. αὐτόθι, σελ. 178, Τσακωπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 80.

ἐπὶ ἑνδεκαετία, ὅτε, τὸν Μάϊον τοῦ 1841, προήχθη εἰς τὴν γεροντικὴν Μητροπόλιν Κυζίκου¹⁵³, ἐξ ἧς τῇ 18 Ἀπριλίου 1845 ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως¹⁵⁴, εἰς ἡλικίαν 73 ἐτῶν. Ἦτο πλέον λίαν μεγαλοπρεπὴς ἀνὴρ, ἐλεήμων καὶ δραστήριος. Διῆγε βίον ἀπλοῦν τε, λιτὸν καὶ ἀκτῆμονα, παρέχων ἀφειδῶς πάντοτε καὶ παντὶ τῷ δεομένῳ πάντα τὰς ἀναγκαῖα. Ἡ δὲ ἀρετὴ του προὐκάλει τὸν τε θαυμασμόν καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων.

Ἡ πατριαρχία του ὑπ ῥξε βραχεῖα, καθ' ὅσον αἰφνιδίως ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τῇ 28 Νοεμβρίου 1845, ἐν τούτοις ἦτο ἑνδοξος καὶ ἀρκούντως γόνιμος. Ἐξέδωκε διάταξιν περὶ χειροτονίας τιτουλαρίων ἐπισκόπων. Διὰ σιγίλλου, ἐκδοθέντος κατὰ Μάϊον μῆνα, ἐμερίμνησε διὰ τὴν σταθεροποίησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἐν Χάλκῃ, τῷ προηγουμένῳ ἔτει 1844, ἰδρυθείσης Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀπαγορεύσας τὴν ἐν αὐτῇ κατοικίαν Ἀρχιερέων τε καὶ Πατριαρχῶν. Πρὸς τούτοις, ἤνωσε τῇ Μητροπόλει Κρήτης τὴν Ἐπισκοπὴν Λάμπης. Ἐμερίμνησε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀλλαγὴν τοῦ τῆς κεφαλῆς καλύμματος τῶν ἱερέων τῶν Γρηγοριανῶν Ἀρμενίων. Ἡ σχολήθη διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων¹⁵⁵. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐξεδόθη σουλτανικὸν διάταγμα, συνεπέα τοῦ ὁποῦ ἀνενεοῦτο τὸ ἔθος, ἕπερ ἐπεκράτει ἀπὸ τοῦ πρώτου, μετὰ τὴν Ἄλωσιν, Πατριάρχου Γενναδίου καὶ κατηργήθη μετὰ τὸν ἀπαχονισμόν Παρθενίου τοῦ Γ', ὅπως δῆλα δὴ ἐμφανίζεται ἐπισήμως ὁ νέος Πατριάρχης ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου καὶ δέχεται ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰ τῆς πατριαρχείας σήματα¹⁵⁶. Μειώσιν τινα μόνον ὑπέστη, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1845, ὅτε ἀντετάχθη εἰς τὴν ἐκλογὴν ὑπὸ σύμπαντος τοῦ τε Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ τῆς Αἰγύπτου γενομένην, ὡς Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Σιφνίου Ἱεροθέου Β' Σταφυλοπάτη. Ἄγνωστον διατί, ἔλαβε στάσιν ἀρνητικὴν καὶ συνοδικῶς προσέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀπὸ Κενδεστηλίου Ἀρτεμίου διὰ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ ἁγίου Μάρκου, ὃν δὲν ἀνεγώρισαν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ὡς ποιμένα αὐτῶν καὶ ἐπιμένοντες εἰς τὸ εὐλογον αὐτῶν αἴτημα, ἐπέτυχον τελικῶς τὴν εἰς Πατριάρχην ἀνάδειξιν τοῦ διαληφθέντος διαπρεποῦς Σιφνίου Κληρικῶ¹⁵⁷.

Ἡ σορὸς τοῦ μεταστάντος Κείου Πατριάρχου Μελετίου Γ' ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, πλησίον τοῦ τάφου τοῦ αὐιδίμου προκατόχου αὐτοῦ Ἀνθίμου τοῦ Ε'.

153. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχιεποφ., ΚΒ', σελ. 3. Τ σ α κ ο π ο ὄ λ ο υ, ἐνθ' ἀν., σελ. 177.

154. Γ ε δ ε ὶ ὠ ν, ἐνθ' ἀν., Κ ὦ δ ι ξ Π. Ἀρχιεποφ. ΚΒ', σελ. 75-76. Τ σ α κ ο π ο ὄ λ ο υ, ἐνθ' ἀν., σελ. 181. Ν. Ε. Α., τόμ. ΙΓ', σελ. 206.

155. Γ ε ν ν α δ ί ο υ, Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν Μ.Ε.Ε., τόμ. ΙΗ', σελ. 771.

156. Γ ε δ ε ὶ ὠ ν, ἐνθ' ἀν., Μ α θ ἄ, αὐτόθι, Π α σ χ ἄ λ η, ἐνθ' ἀν.

157. Β ι τ ἄ λ η Φ ι λ α ρ ἔ τ ο υ, Ἀρχιμ., ἐνθ' ἀν., σελ.

8. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ζ', ΣΙΦΝΙΟΣ, Ο ΑΠΟ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ¹⁵⁸

Ζερβουδάκης τὸ ἐπώνυμον, ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 1850¹⁵⁹ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Σίφνου Ἀπολλωνία, ἐξ οὗ Παπαδοσταυριανὸς προσεπωνυμεῖτο¹⁶⁰. Ὁ πατὴρ ἦτο Κρῆς τὴν καταγωγὴν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Σιφνία.

Τὰ πρώτα αὐτοῦ γράμματα ἔλαβεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, φοιτήσας εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου, ἐν ἣ μετεφέρθη τελικῶς ἡ περιώνυμος Σχολὴ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1862 καὶ δὴ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Σιφνίου διδασκάλου Χαριδήμου Δραγάτη ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ, μέχρι τοῦ σημείου καὶ νὰ ἐκλείψῃ ὀλοσχερῶς¹⁶¹.

Πρὸς εὐρεσιν καλυτέρας τύχης καὶ συνέχισιν τῶν σπουδῶν του ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, τὸν πλοῦτον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς χριστιανικῆς τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἀγωγῆς. Ἐνταῦθα ἐξετιμῆθη ἐνωρίς παρὰ τῆς αὐτόθι ἀκμαζούσης σιφνιακῆς παροικίας, ἥτις ἐνίσχυσε αὐτόν. Γνωρισθεὶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κύκλοις καὶ δὴ τῷ Μητροπολίτῃ, τότε, Ρόδου Γερμανῶ Καβακοπούλῳ, καὶ ὑποστηρικθεὶς δεόντως ἐνεγράφη εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολὴν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε, τῷ 1882, εὐδοκίμῃσας περὶ τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην. Χάριν δ' εὐρυτέρων θεολογικῶν σπουδῶν, τῇ προστασίᾳ τοῦ Γέροντος αὐτοῦ Γερμανοῦ, μετέβη καὶ ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ.

Ἐπανελθὼν, διετέλεσε Ἀρχιδιάκονος εἶτα δὲ καὶ Πρωτοσύγκελλος ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ρόδου, καὶ ἀκολούθως, τῇ προτάσει τοῦ διαπρεποῦς αὐτοῦ εὐεργέτου Ἱεράρχου, προήχθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῶν Πατριαρχείων εἰς Βοηθὸν αὐτοῦ Ἐπίσκοπον, κατ' Αὐγουστον μῆνα τοῦ 1887¹⁶², ὑπὸ τὸν ψιλὸν

158. Ἐγράψαμεν ἐν ὀλίγοις τὰ κατ' αὐτὸν ἄλλοτε, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Σίφνιος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ζ', ἐπὶ τῇ τριακοστῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τοῦ θανάτου του», ὡς ἀπερίττον μνημόσυνον, δημοσιευθέντα εἰς τὴν ἐφημ. «Σιφνιακὰ Νέα», ἔτ. Η' καὶ Θ' (1954-1955).

159. Ἐν Ἀ' Ε κ κ λ η σ ί α, ἔτ. Α', 1923, σελ. 230, ἀναγράφεται, ὡς ἔτος γεννήσεως αὐτοῦ, τὸ 1848. Ἀλλαχόθεν πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἐγεννήθη τὸ 1850, πλέον βέβαιον, (Κ ο σ μ ῆ Ἄ γ., Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς Γρηγόριον Ζ', ἐν ἐφ. «Σίφνος», ἔτ. 1924, ἀριθμ. φύλ. 2182), τέλος δ' ἀναφέρεται καὶ τὸ ἔτος 1855 («Ἐκκλησία», ἔτ. Β', 1924, σελ. 193. Π (α ν τ ε λ ἄ κ η) Ε. Γ., Γρηγόριος ὁ Ζ', ἐν Μ.Ε.Ε., τόμ. Η', σελ. 725, Ν.Ε.Α., τόμ. Ε', σελ. 677, Χρ. — Θρ. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. Β' (1937), σελ. 1082, Α. Ν. Δ (ι α μ α ν τ ο π ο ὄ λ ο υ), Γρηγόριος Ζ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἐλευθερουδάκῃ «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν», τόμ. Δ', σελ. 152.

160. Ἡ σύνθετος αὐτῆ λέξις δηλοῖ, ὅτι τυγχάνει Σταυριανός, ἦτοι γόνος τῆς Ἀπολλωνίας, κοινῶς λεγομένης «Σταυρὶ» Πιθανώτατα δὲ προσέρχεται ἐκ λευτικῆς οἰκογενείας, ἐξ οὗ τὸ παρωνύμιον «Παπαδοσταυριανός».

161. Γ κ ι ὶ ὠ ν, ἐνθ' ἀν., σελ. μς'. Ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ἐλειτούργει πρὸ τοῦ 1940 Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ὡς ἐλέγοντο τότε τὰ Σχολαρχεῖα. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1958 λειτουργεῖ Γυμνασιακὸν Παράρτημα (βλ. ἐφημ. «Σιφν. Νέα», ἔτ. ΙΒ', (1958), ἀριθμ. φυλ. 140, 142).

162. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχιεποφ. ΕΖ', σελ. 346, Τ σ α κ ο π ο ὄ λ ο υ, ἐνθ' ἀν., Ἀ' Ὀρθοδοξία», ἔτ. ΛΓ', (1958), σελ. 170.

τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμφάσης Ἐπισκοπῆς Μυρέων. Ἐκ τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως ἠδυνήθη, ἐπὶ πενταετία, νὰ ἐξυπηρετήσῃ σπουδαίως τὴν ἐπαρχίαν Ρόδου καὶ νὰ προσφέρῃ σημαντικὴν βοήθειαν εἰς τὸν ἔνθερον αὐτοῦ προστάτην Μητροπολίτην Ρόδου Γερμανόν.

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1892, ψήφοις κανονικαῖς τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξελέγη ὡς Μητροπολίτης τῆς ἐν Μακεδονίᾳ σημαντικῆς Μητροπόλεως Σερρών¹⁶³. Καθ' ὅλον δὲ τὸ δεκαεπταετὲς διάστημα τῆς αὐτόθι ἀρχιερατείας του (1892-1909)¹⁶⁴ ἐπέδειξεν ἔναντι τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων στάσιν σθεναράν.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀμφότεροι οἱ προαιώνιοι οὔτοι βάρβαροι καὶ ἀδυσώπητοι ἐχθροὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν εἶχον ἐξαπολύσει ἀγρίους διωγμούς κατὰ τοῦ φιλησύχου καὶ ἀθώου Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, εἰδικώτερον δὲ κατὰ τῶν Κληρικῶν, διότι οὔτοι ἔκπαλοι ὑπάρχουν οἱ ἀκοίμητοι φρονεῖν καὶ στυλοβάται τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ιδεωδῶν, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπαίσιοι ἐχθροὶ ὠμολόγουν, λέγοντες: «Σεῖς οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ ὁ Κλῆρος τρέφετε τὴν μεγάλην ιδέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐρεθίζετε τὸν λαόν».

Οἱ Βούλγαροι, ἰδίᾳ, ἐπιδιώκοντες τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπικράτησιν των, μετῆρχοντο παντοίας μεθόδους καὶ διέπραττον παντὸς εἶδους βαρβαρότητας, καταληστεύσεις καὶ ἀτιμώσεις, ἀποσκοποῦντες, ὅπως ξεριζώσουν κυριολεκτικῶς ἐκ τῆς Μακεδονίας τὸν Ἑλληνισμόν.

Εἰς τοὺς σκληροὺς καὶ μακροχρονίους τούτους ἀγῶνας πρωτηγωνίστησεν ἡ ὑπέρμαχος πάντοτε τῆς ἐθνικῆς ιδέας καὶ ἐλευθερίας Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἥτις ὑπῆρξε καὶ αὖθις ὁ μέγας πρωτοπόρος, ἔνθερος προαπιστῆς καὶ λαμπρὸς τοῦ Γένους ὁδηγός¹⁶⁵.

Ὁ Σερρῶν Γρηγόριος διεθραμάτισεν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντα ρόλον. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἀγωνιστικωτέρων Ἱεραρχῶν. Εἰργάσθη, ὡς ἐνθουσιώδης ἀγωνιστῆς τῶν ἐθνικῶν προσπαθειῶν. Ὑπεστήριξε τὴν παιδείαν, χάριν τῆς ὁποίας ἵδρυσεν ἐν Σέρραις δαπάναις Γυμνάσιον. Κατέβαλλε δ' ὡσαύτως προσπάθειας πολλὰς πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος καὶ ἐπικράτησιν τῶν ἀγνῶν καὶ πατριωτικῶν συναισθημάτων. Ἀπέβη, ὄντως, τὸ ἰνδαλμα τοῦ

163. Κωδ. ἐξ ΕΖ', σελ. 427, Τσακκοπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ.

164. Ἀλεξούδη Ἀνθίμου, Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς, Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν «Πανελληνίῳ Λεύκωμᾳ Ἐκατονταετηρίδος», τόμ. Β', σελ. 86, τοῦ αὐτοῦ, Χρονολογικοὶ κατάλογοι τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας, ἐν ἐφημ. «Νεολόγος» ΚΠόλεως (1890), καὶ ἐν «Πανελ. Λευκώματι», τόμ. Δ', σελ. 218.

165. Συνοδινοῦ Πολυκάρπου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Μεσσηνίας), Τρεῖς ἐπιστολαὶ Ἑλλήνων Κληρικῶν περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, Ἐν Πάτραις 1904, τοῦ αὐτοῦ, Ἐπιστολαὶ περὶ ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, Ἐν Χαλκίδι 1909, Τριανταφύλλου Ἀνδρέου (ἀποθανόντος Μητροπολίτου Τρυφίλιας καὶ Ὀλυμπίας), Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, Ἀθήναι 1821.

ὀρθοδόξου κόσμου. Κατέστη ἄξιός τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς¹⁶⁶.

Δι' αὐτὴν δὲ τὴν λαμπρὰν ἐθνικὴν δρᾶσιν καὶ τὴν ἐνεργὸν αὐτοῦ συμμετοχὴν εἰς τὴν Μακεδονικὴν ἐποποιίαν ἀγρίως ἐμισθῆθη ὑπὸ τε τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων, ὑφ' ὧν πολλάκις ἠπειλήθη διὰ θανάτου.

Κατ' ἐξοχὴν ὅμως τὸ ὄνομά του συνεδέθη μετὰ τῶν ἀγῶνων ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Σερραίων. Οἱ δὲ Τούρκοι, αὐτὸν καὶ μόνον θεωρήσαντες ὡς ὑπεύθυνον διὰ τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τῆς 13 Ἰουλίου 1908, ἐζήτησαν ἐπιμόνως καὶ δὴ τετράκις διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης τὴν παρὰ τῶν Πατριαρχείων ἀνάκλησίν του¹⁶⁷.

Ὅθεν, ἡ Μ. Ἐκκλησία μεριμνῶσα διὰ τὴν πανταχόθεν ἐπαπειλουμένην ζωὴν τοῦ σθεναροῦ Ἱεράρχου τῶν Σερρῶν Γρηγορίου, μετέθεσεν αὐτόν, κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους 1909¹⁶⁸ εἰς τὴν σημαντικὴν Μητροπολιν Κυζίκου, ἣν ἐποίμανε θεοφιλῶς, ἐπὶ τετραετίαν (1909-1913).

Τῇ 28 Ἰανουαρίου 1913, ὁ Χαλκηδόνας Γερμανός¹⁶⁹, ὁ προστάτης τοῦ ἱστορουμένου Πατριάρχου,

166. Κωσταρίδου Εὐγενίου, Ἀρχιμανδρίτου, Ἡ σύγχρονος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, Ἀθήναι 1921, σελ. 192, Βλ. καὶ περιόδ. «Ἀνάπλασις», ἔτ. 1924, σελ. 318.

167. Βοβολίνη, ἐνθ' ἄν., σελ. 205. Πέννα Π., Ἱστορία τῶν Σερρῶν (1383-1913), Ἀθήναι 1938, 176. Οὗτος ἀναφέρει ὅτι 1200 χρυσᾶς λίρας προσέφερον ὁ Ἱεράρχης Γρηγόριος διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Γυμνασίου.

168. Κωδ. ἐξ Πατρ. Ἀρχιεποφ. ΠΙΑ, σελ. 186, Τσακκοπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 415.

169. Οὗτος ἐγεννήθη τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1835 ἐν Κωνσταντινουπόλει, σπουδᾶς εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῆς Χάλκης. Προσληφθεὶς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπηρέτησεν εἰς διαφόρους καιρίας θέσεις, μέχρις οὗ τῷ 1866 ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης Κῶ, μετὰ δεκαετίαν (1876) μετετέθη εἰς τὴν Μητροπολιν Ρόδου, ἐξ ἧς, τῷ 1888, ἐγένετο Ἡρακλείας καὶ ἀκολούθως, κατὰ τὸ ἔτος 1897 προήχθη εἰς τὴν ἱστορικὴν Μητροπολιν Χαλκηδόνας. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐξελέγη τῇ 27 Ἰανουαρίου 1913. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ πανταχοῦ ὅπου ἀν ὑπηρέτησεν ὑπῆρξε φωτεινὴ καὶ ἐθνικὴ. Οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκ βάθρων ἀνέγερσιν τῶν ἐκ σεισμῶν καταρριφθεισῶν δύο πτερυγῶν τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἀνήγειρεν ἐν Χαλκηδόνι, ὑπέρεκαλλον μητροπολιτικὸν Ναὸν καὶ Παρθενωγωγεῖον. Δι' ἰδίον ἐξῆδον ἀνήγειρε καὶ ἐδώρησεν λαμπρὸν μητροπολιτικὸν μέγαρον εἰς τὴν Χαλκηδόνα. Πρὸς τούτοις, κατέθεσεν εἰς τὴν ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος εἰς χρυσὸν 100 χιλιάδας δραχμῶν, τοὺς τόκους τῶν ὁποίων διέταξε νὰ νέμεται τὸ ἐν Πριγκίπιῳ Ἐθνικὸν Ὀρφανοτροφεῖον ἀρρένων. Ταῦτα δὲ εἶναι ὀλίγα, ἐκ τῶν πολλῶν ἔτινα πανταχοῦ ἐπετέλεσε. Ἦτο δὲ ἀτρόμητος Ἱεράρχης, διακρινόμενος δι' ἀκατάβλητον ψυχικὸν σθένος, αὐταπαρνησίαν καὶ τόλμην. Ὡς Ἡρακλείας, ἔδωκε ταύτην τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν πασῶν Μαυρογέννη, ἀπεσταλμένον τοῦ Σουλτάνου Χαμίτ, ἵνα δι' ἀπειλῶν πειθαναγκάσῃ αὐτὸν νὰ συγκατανεύσῃ καὶ ἀνοιγῶσι αἱ κεκλεισμένα Ἐκκλησιαί, εἰς ὃ ζήτημα ὁ Ἱερόρχης οὕτως εἶχε πρωτοστατήσει: «Ὡς ἀπλοῦν μέλος τῆς Ἱεράς Συνόδου—εἶπατε τῷ Σουλτάνῳ—οὐδεμίαν ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ λάβῃ οἰονδήποτε ἀπόφασιν, μόνη δὲ ἡ Ἱερά Σύνοδος μετὰ τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου δικαιοῦται νὰ ἀποφασίσῃ... ὡς καλόγηρος, φορῶν τὸ μαῦρον ράσον, ἀπληλαγμένος δὲ παντὸς οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ καὶ ἄλλης βιοτικῆς τύρβης καὶ μερίμνης, ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ μόνον τῆς Ἐκκλησίας, πρῶθυμος πρὸς ἐξυπηρέτησιν αὐτῆς καὶ προάσπισιν τῶν κεκτημένων ἀπὸ μακροῦ χρόνου προνομίων τῆς νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν. Ὁ Σουλτάνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ, ὅπως νομίμῃ, τὴν ζωὴν μου καὶ μόνον αὐτὴν. Ὅχι ὅμως καὶ τὸν ἔργον μου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν ὅποιον θὰ τηρήσω μέχρι τελευταίας πνοῆς.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ

διοργανωθέντος υπό του Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν
καὶ συνελθόντος ἐν LEYSIN τῆς Ἑλβετίας τῆ 11—16 Ἰουνίου 1961.*

ΕΚΘΕΣΙΣ ΥΠΟΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Δ'.

Πιστεύομεν;

1. Ὅτι, ὅπως αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ Σύνοδοι τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν περιεπλάκησαν εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν μεταναστευόντων λαῶν — εἴτε προσφύγων εἴτε ἄλλων ομάδων ἢ προσώπων ἐκπατριζομένων — ἀπλῶς, διότι εἶναι τοῦτο ἡ χριστιανικὴ τῶν εὐθύνων, οὕτως ἐπίσης ὀφείλουσαν αὐταὶ νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐκπληρώνουν τὴν κλήσιν τῶν εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην, καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 387 τοῦ προηγουμένου τεύχους

ἀνήλθεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον. Μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, καὶ δὴ τῆ 12 Φεβρουαρίου, τῆ προτάσει αὐτοῦ¹⁷⁰, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προήγαγε τὸν Κυζικίου Γρηγόριον¹⁷¹, εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἱστορικὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος¹⁷², ἧτις τυγχάνει προάστιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(Συνεγίεται) Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ Α. ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλαι πύλαι τοῦ Πατριαρχείου ἐκτὸς τῆς κεισισμένης ἀπὸ τοῦ ἀπαρχονισμοῦ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'! Διὰ τοιούτων εὐθαρσῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀγώνων οὐ σμικρῶν ἐπετεύχθη τότε ἡ διασφάλισις τῶν προνομίων τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Γερμανὸς Ε' ἀποτελεῖ μίαν θαυμαστὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ θαυμαστὴν φυσιογνωμίαν. Παρατηθεὶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τῆ 12 Ὀκτωβρίου 1918, συνεπεία ἀχαρηκτηρίστου συμπεριφορᾶς, δυστυχῶς, τῶν ἡμετέρων, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ διήλθε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ παρὰ τῶ πνευματικῶ αὐτοῦ ἀναστήματι Γρηγορίῳ, περιθαλπόμενος καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ στοργικῆς ἀγάπης καὶ υἱικοῦ διαφέροντος μέχρις οὗ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1920 (Βλ. Β ο β ο λ ί ν η), ἐνθ' ἂν., σελ. 195, Μ α υ ρ ο π ο ὑ λ ο υ Δ., Πατριαρχικαὶ σελίδες, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ 1878—1949, Ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 16, 63 ἐξ., Φ ω τ ι ᾶ δ ο υ Π., Γερμανὸς ὁ Ε', ἐν Ν.Ε.Α., τόμ. Ε', σελ. 161.

170) Ἀξιώσεις ἤγειρεν ὁ Προύσης Δωρόθεος, ὅπως καταλάβῃ τὴν ἐξέχουσαν ταύτην Μητρόπολιν. Πρὸς τοῦτο δις ἐπεσκέφθη Γερμανὸν τὸν Ε', ἀλλ' ἡ ἀπάντησις καὶ ἀρνητικὴ καὶ κατηγορηματικὴ ὑπῆρξε. Ὁ ἀπροτιμηθῆ—τοῦ εἶπεν—ὡς Χαλκηδόνος ὁ Μητροπολίτης Κυζικίου Γρηγόριος, ὡς ἔχων ἀτὰ πρωτοτόκια». Καὶ τοῦτο, διότι ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπῆρξε τὸν Πατριάρχην, ὅτε ἦτο Μητροπολίτης Ρόδου (Μ α υ ρ ο π ο ὑ λ ο υ, ἐνθ' ἂνωτ. σελ. 70).

171) Κ ῶ δ ι ε Ξ Π. Ἀρχιεπ. ΜΙΑ', σελ. 282, Τ σ α κ ο π ο ὑ λ ο υ, ἐνθ' ἂνωτ., «Ὁρθοδοξία», ἔτ. ΛΔ' (1959), σελ. 14. Ὁ Μζυρόπουλος οφάλλεται ἐπ' αὐτοῦ γράφων, ὅτι «τὴν 22 Φεβρουαρίου 1913 τίθεται ἐπὶ συνόδου ζήτημα πληρώσεως τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως Χαλκηδόνος (Βλ. ἐνθ' ἂν., σελ. 71).

172) Ἐν αὐτῇ συνήλθεν ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τῶ 451.

2. Ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ἐθνικαὶ Σύνοδοι τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ὡς καὶ τὰ Σωματεῖα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς ἠπειροῦς ταύτας, ὀφείλουσαν ν' ἀναλάβουν τὴν εὐθύνην ταύτην μετὰ μείζονος σοβαρότητος παρ' ὅσον εἰς τὸ παρελθόν — παραρρασκευάζουσαι τὸν ἴδιον λαὸν τῶν, ὅστις μεταναστεύει, ἐξυπηρετοῦσαι τοὺς νεοαφικνουμένους, προσκομιζουσαι τὴν χριστιανικὴν γνώμην καὶ συμβουλὴν, καὶ ἐπεμβαίνουσαι ὥστε νὰ προκαλοῦν τὴν περὶ μεταναστεύσεως ὀρθὴν πολιτικὴν τῶν Κυβερνήσεων, διὰ τῆς πληρεστέρας καὶ ὀρθολογικωτέρας κατανοήσεως ὑπ' αὐτῶν τῶν τε ἀναγκῶν καὶ τῶν αἰτίων καὶ περιστάσεων τῆς μεταναστεύσεως.

3. Ὅτι ἀκριβῶς, ὅπως τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει ἐκπληρώσει μίαν ὄλην σειρὰν ἀναγκαίας δράσεως ἐναντι τῶν ἐπὶ μέρος Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν Συνόδων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν προσφύγων, οὕτως ἐπίσης ὀφείλει τοῦτο νὰ συνεισφέρει τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα τοὺς μετανάστας προβλήματα — πληροφροῦν π.χ. τὰς ἐπὶ μέρος Ἐκκλησίας καὶ κατατοπιζόν ταύτας, διαπέμπον ἐπαρκεῖς ὁδηγίας, καὶ δρῶν, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν, χάριν αὐτῶν διὰ τῆς παροχῆς σχετικῶν πόρων καὶ ἐτέρων προσφῶρων μέσων.

4. Ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ παρελθόν τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπρόσβλεπε καὶ ἐνδιεφέρθη διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς μετακινήσεως λαῶν Εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς καὶ προελεύσεως, οὕτως ἐπίσης ὀφείλει νὰ δώσῃ σοβαρὰν καὶ ἀνάλογον προσοχὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις καὶ μερίμνας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ δυσχέρεια τῆς μεταναστεύσεως. Αἱ καταστάσεις ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ διαφέρουν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων, ἀλλ' εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις ὁ κατωτέρω παράγων ἐν τῇ μετακινήσει εἶναι ἡ προσπάθεια δι' οἰκονομικὴν καλυτέρευσιν ἢ ἀπλῶς δι' οἰκονομικὴν ἐπιβίωσιν. Τοῦτο δύναται νὰ λάβῃ διαφορετικὰς μορφάς.

Ἀσία: Ὑπάρχει σχεδὸν μία κατακλυσμιαία πίεσις εἰς πολλοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας πρὸς μετανάστευσιν. Μεταξὺ τῶν στοιχείων ἐν τῇ πίεσει καὶ στενοχωρίᾳ ταύτῃ, τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) Ὑπερπληθυσμὸς, ἐν ἀναφορᾷ καὶ συσχέτισει πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν.

β) Ἀνεπαρκὴς ἐπωφελεῖς χῶρος.

γ) Πολιτικαὶ πιέσεις.

δ) Πολὺ διαδεδομένη ἔφεσις πρὸς οἰκονομικὴν καλυτέρευσιν.

Προσθετόν, ὅτι αἱ εὐκαιρία μεταναστεύσεως εἶναι αὐστηρῶς περιορισμέναι — πράγματι, λόγῳ

του δυσμετρήτου πλήθους των ὄχλων, οἵτινες οὐδὲ τὸν ἐπιούσιον δὲν δύνανται νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὰ διὰ τὴν ἐπιβίωσιν των ἀπαραίτητα. Πιστεύομεν ὅτι, ἐνῶ ἡ κατάσταση αὐτὴ δύναται πλεισταχοῦ νὰ βελτιωθῇ, τοῦλάχιστον εἰς ὠρισμένα σημεῖα, ἀπειράριθμα ὅμως πλήθη ἐν Ἀσίᾳ, ἅτινα ἔχουν πιεστικὴν τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μεταναστεύσεως, δὲν δύνανται οὔτε εἶναι ἱκανοὶ νὰ πράξουν τοῦτο. Ἐπιβεβαιούμεν καὶ διακηρύττομεν, ὅτι ἐν ὄψει τοῦ μεγέθους τοῦ ἐν Ἀσίᾳ προβλήματος τούτου, ὅπερ ἀντανεκλάται ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἢ τῇ ἀνάγκῃ τῆς μεταναστεύσεως — μόνῃ ἢ μετανάστευσις δὲν δύναται νὰ ἐφοδιάσῃ μὲ ὀριστικὴν λύσιν τὸ ὅλον πρόβλημα. Πάντως, εὐκαιρία τινὲς μεταναστεύσεως, θὰ ἡδύνατο κατὰ πολὺ νὰ καλυτερεύουν τὴν ψυχολογικὴν θέσιν ὄλων ἐκείνων, οἵτινες εὐρίσκονται ἐν ἀφορήτοις ἀνάγκαις. Οἱ προφανεῖς παράγοντες, οἵτινες ἀντιστρατεύονται πάλιν εἰς τὴν μετανάστευσιν εἶναι:

- α) Ἡ περιοριστικὴ μεταναστευτικὴ πολιτικὴ ἐθνικῶν τινῶν Κυβερνήσεων, ἢ ὅποια πολλάκις ἀντανεκλά ἐτέρους πολλοὺς παράγοντας, κοινωνικοὺς, πολιτιστικοὺς, ἐθνικοὺς, οἰκονομικοὺς καὶ νομικοὺς.
- β) Ἡ ἔλλειψις ἀναγκαίων εἰδικοτήτων ἀπὸ μέρους τῶν ἐπιθυμούντων τὴν μετανάστευσιν.
- γ) Ἐλλειψις οἰκονομικῆς ἐξελίξεως εἰς Χώρας τινὰς, εἰς τὰς ὁποίας κατὰ προτίμησιν θὰ ἐπεθύμουν οἱ λαοὶ οὗτοι νὰ μεταναστεύσουν.

Ἀφρική: Ἐν Ἀφρικῇ ἡ κατάσταση εἶναι ριζικῶς διάφορος, ὀφειλομένη πρωτίστως εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει μικροτέρα λαϊκὴ πίεσις ἐπὶ τοῦ συνόλου. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ θὰ συνεχισθῇ, γιγνομένη ὅλον ἐν μεγαλύτερα μεταναστευτικὴ κίνησις, προκύπτουσα ἐκ τοῦ ὅτι:

- α) Οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκζητοῦν βελτιωμένας ἀνέσεις τοῦ βίου.
- β) Ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποταμιεύσεως.
- γ) Ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ἀνεργίας.
- δ) Ἐκ τοῦ ὅτι ὑπάρχουν ἐκ παραδόσεως συνήθειαι μετακινήσεως, ὑποβοηθούμεναι ἐκ τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐνισχυομένης τὴν ἰδέαν μεταναστεύσεως, ἐνίων Ἀφρικανικῶν Χωρῶν.
- ε) Ἐκ τοῦ ὅτι ὑπάρχουν πολιτικαὶ πιέσεις.
- στ) Ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Ἀφρικανικοὶ λαοὶ εἶναι ψυχολογικῶς ἀπροπαράσκευοι νὰ ζοῦν ὑπὸ δημοτικὰ καὶ συνεχῶς ἐναλλασσόμενα καθεστῶτα.

Ἔστιν ὅτε ἐκφράζεται δισταγμὸς καὶ ἀντίρρησης διὰ τὴν ἐξ Ἀφρικῆς μετανάστευσιν ἀπὸ μέρους αὐτῶν τῶν Ἀφρικανῶν, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἡ μετανάστευσις ἀφαιρεῖ τὰ καλύτερα καὶ δυναμικώτερα στοιχεῖα, ἅτινα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν Ἀφρικανικὴν ἐξέλιξιν. Ἐπίσης θὰ ἡδύνατο νὰ γεννηθῇ καὶ προκληθῇ ἡ ἀντίληψις ὅτι ἐν τῇ σχετικῇ Ἀφρικανικῇ μεταναστεύσει δημιουργεῖται πολλάκις εἰς τοὺς μεταναστεύοντας ἐν ἀσφαλὲς στίγμα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ὅλη Κοινότης (κοινωνία) μετακινεῖται, ὡς μία κοινωνικὴ ὁμάς.

Μερικοὶ παράγοντες, οἵτινες ἀντιτίθενται εἰς τὴν μετανάστευσιν, εἶναι:

- α) Ἡ περιοριστικὴ πολιτικὴ τῶν δεχομένων με-

τανάστας Κυβερνήσεων διὰ τὴν εἰσοδογὴν νέων μεταναστῶν.

β) Ἐπειδὴ κοινωνικαὶ τινες ὁμάδες προσβλέπουν εἰς τὰ πρόσωπα ἄλλων ὁμάδων, πολλάκις ἐντὸς τῶν αὐτῶν πολιτικῶν ὀρίων, ὡς εἰς «ξένους».

γ) Ἐπειδὴ πρακτικὰ τινὰ ἐπαγγέλματα καὶ πρακτικαὶ τινὲς ὑπηρεσίαι ἀπαιτοῦσι πολλάκις «ἄνδρας μόνον».

δ) Ἡ περίπλοκος κοινωνικὴ ἀσφάλεια ἐν τῷ φυλετικῷ βίῳ.

ε) Ἡ κοινωνικὴ-θρησκευτικὴ ἀφοσίωσις καὶ προσκόλλησις εἰς τὴν Χώραν τῆς γεννήσεώς των.

στ) Ἡ ἔλλειψις πόρων διὰ τὴν μετανάστευσιν.

Πρόσφυγες καὶ μετανάσται

Ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀφροσύσεως καὶ προσκόλλησις εἰς τὴν Χώραν τῆς γεννήσεώς των.

- α) Οἱ Οἰβητανοὶ ἐν Ἰνδία.
- β) Οἱ Κινέζοι ἐν Χόγκ-Κόγκ.
- γ) Οἱ Κινέζοι ἐν Ἰνδονησία, οἵτινες δὲν ἐπιθυμοῦν πλέον νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κίνα.
- δ) Οἱ πρόσφυγες τῆς Παλαιστίνης.
- ε) Οἱ Ἀλγερινοὶ πρόσφυγες.
- στ) Οἱ τοῦ Ἀνατολικοῦ Πακιστάν πρόσφυγες ἐν Βεγγάλῃ.
- ζ) Ἐκτοπισθεῖσαι ὁμάδες ἐξ Ἀγκόλας καὶ Κόγκο.

Αἱ Ἐκκλησίαι καλοῦνται νὰ συνεχίσουν τὴν ἐξυπηρέτησιν πρὸς τοὺς ὑποφέροντας λαοὺς, ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐπίσης ὀφείλουν νὰ βοηθοῦν τοιαύτας ὁμάδας, οἵαι οἱ Κορεάται ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἐν Κεϋλάνῃ.

Ἄλλ' αἱ Ἐκκλησίαι καλοῦνται ἐπίσης νὰ κατανοήσουν τὰς ὑπαρχούσας ἀνάγκας μεταναστεύσεως καὶ τὰς εὐκαιρίας, αἱ ὁποῖαι ἐνίοτε παρουσιάζονται δι' ἠδύνην μετανάστευσιν, νὰ σπεύδουν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι, νὰ ζητοῦν τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν τοιούτων εὐκαιριῶν καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων καὶ νὰ ὑπηρετοῦν ἰδιαίτερος ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μετακινεῖται ὑπὸ τὴν ἰδίαν τῶν Ἐκκλησιῶν εὐθύνην.

Πάντως ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν, ὅτι τοπικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ ἐθνικαὶ Σύνοδοι Ἐκκλησιῶν, ὀφείλουν νὰ δέχωνται τὴν βοήθειαν καὶ τὴν συμβουλὴν, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παράσχῃ αὐταῖς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπίσης ὀφείλουν νὰ ἐντείνουν τὰς προσπάθειάς των, ὥστε νὰ πράττουν πολὺ περισσότερα, ἀφ' ὅσα εἰς τὸ παρελθόν καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν ἰδιαίτερος εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς προσαρμογῆς τῶν ὁμάδων ἐντὸς τῶν Χωρῶν, ἐν αἷς ὑπάρχουν τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ ὁμάδος μειονότητες. Ὀφείλουν ἐπίσης ν' ἀντιτάσσονται κατὰ τῶν πιέσεων φυλῶν καὶ ὁμάδων ἐναντίον ἄλλων φυλῶν ἢ ὁμάδων ἐν ταῖς ἀνωτέρω Χώραις, αἱ ὁποῖαι πιέσεις θὰ ὑπεχρέουν ἐτέρας τινὰς φυλάς ἢ ὁμάδας νὰ καταστοῦν εἴτε ἐξαναγκασζόμεναι εἴτε καὶ οικειοθελῶς, μετανάσται. Τοῦτο συνεπάγεται τὸ καθήκον τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐπιδράσουν καὶ ἐπιτύχουν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν καὶ δημιουργίαν ὑπερφυλετικῶν κοινωνιῶν.

Αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἡ πολιτικὴ μεταναστεύσεως τῶν Κυβερνήσεων.

Ἐνῶ ἀναγνωρίζεται ὅτι κάθε Κυβέρνησις ἔχει οὐ μόνον τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐθύνην νὰ ἐλέγῃ τὴν μεταναστεύσειν, ἐν τῷ ἐνδιαφέροντι τῆς ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐημερίας ὄλων τῶν ὑπηκόων τῆς, ἐν τούτοις αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουσιν σταθερῶς καὶ ἐπιμόνως νὰ ἐκφράζουσι τὰς ἑαυτῶν πεποιθήσεις ἐπὶ τῶν προβλημάτων καὶ τῶν εὐκαιριῶν τῆς μεταναστεύσεως, καὶ δὴ καί:

α) Ὅτι αἱ ἔθνικαὶ Κυβερνήσεις ἔχουσι ἠθικὴν εὐθύνην δι' ἐμπεριστάτους καὶ ἐν ἀνάγκαις εὐρισκομένους γείτονας λαοὺς καὶ θὰ πρέπει, ὡς ἐκ τούτου, νὰ λαμβάνουσι ὑπ' ὄψιν τῶν τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν ἄλλων, ὅπως καὶ τοὺς ἰδίους λαοὺς τῶν.

β) Ὅτι οὐδὲν Κράτος καὶ οὐδεμία Κυβέρνησις δὲν πρέπει νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ ἐνὸς ὀλοκληρωτικοῦ ἀποκλεισμοῦ οἰασδήποτε ὁμάδος, λόγῳ φυλετικῆς διακρίσεως ἢ Ἐθνοκεντρικῆς.

Ἀναγνωρίζωμεν πλήρως ὅτι αἱ πεποιθήσεις αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἐφαρμοσίμοι οὐ μόνον εἰς τινὰ Ἐθνη Ἑυρωπαϊκῶν λαῶν, τὰ ὅποια ἀποκλείουσι Ἀσιανοὺς καὶ Ἀφρικανοὺς μετανάστας, ἀλλ' ἐπίσης εἰς Ἐθνη ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, τὰ ὅποια ὁμοίως ἀποκλείουσι μετανάστας, λόγῳ φυλετικῆς διακρίσεως καὶ Ἐθνοκεντρικῆς.

Θὰ πρέπει ν' ἀναγνωρισθῇ ὅτι, ἐνῶ Κράτη εἰσδοχῆς μεταναστῶν εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ λάβουσι πολλὰ καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ φιλανθρωπικοὺς δράσεις καὶ ἐνεργείας βοήθειας, συγχρόνως ὅμως ἐμφανίζεται καὶ σχεδὸν πάντοτε τὸ γεγονός, ὅτι αἱ Χῶραι αὐταί, αἱ δεχόμεναι τοὺς μετανάστας, μεγάλως ἐν τέλει ὠφελούονται.

Εἰς πολλὰς Χῶρας τῆς Ἀφρικῆς ἐμφανίζεται ἐν ἰδιαίτερον πρόβλημα, καθ' ὃ οἱ ἄνδρες ἐγκαταλείπουσι τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ ἐπὶ μακρὰς περιόδους, διὰ νὰ εὗρουσι ἀλλαχού ἀπασχόλησιν. Πιστεύομεν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι, αἱ ἔθνικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Σύνοδοι καὶ ἡ Παν-Ἀφρικανικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις ὀφείλουσι νὰ μελετήσουσι καλῶς τὴν διηπειρωτικὴν ταύτην μεταναστεύσειν καὶ νὰ ζητήσουσι νὰ προσφέρουσι τὰς εἰδικὰς καλὰς ὑπηρεσίας τῶν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς δημιουργίας τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῶν ἀνεπιτρέπτων τούτων γεγονότων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν πιέσεων, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ παρέχουσι πάσης φύσεως διευκολύνσεις, βοήθειας καὶ συμβουλὰς εἰς τὰς οἰκογενεῖας τὰς στερουμένας τῶν προστάτων τῶν.

Αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ὁ μὴ χριστιανὸς μετανάστης.

Εἶναι ἡ πεποιθήσις τῆς Ὑποεπιτροπῆς ταύτης (τῆς Δ' ὁμάδος ἐργασίας), ὅτι ὑπηρεσίαι εἰς μὴ χριστιανοὺς Ἀσιάτας καὶ Ἀφρικανοὺς μετανάστας, πρέπει νὰ προσφέρονται ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου κινήτρου καὶ ἀπωτέρου σκοποῦ ἢ τὰς ὡς προσηλυτισμοῦ. Εἰδικοὶ τρόποι, μὲ τοὺς ὁποίους αἱ Ἐκκλησίαι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξυπηρετήσουσι

ὄλους γενικῶς τοὺς μετανάστας, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ἡ προπαρασκευὴ καὶ προετοιμασία τῶν μελλόντων νὰ μεταναστεύσουσι, πρὸ τῆς μεταναστεύσεως τῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ τῶν Πατρίδι ἢ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου τῶν, κατ' ἐξοχὴν μάλιστα διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς γενικῆς διαφωτίσεως πρὸς προσανατολισμὸν τῶν.

β) Ἡ προπαρασκευὴ τῶν χριστιανικῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν ποιμνίων, ἐν αἷς περιοχαῖς πρόκειται νὰ ἐγκατασταθοῦν ὁμάδες μεταναστῶν, οὕτως ὥστε ὁ πολιτισμὸς, ἡ Ἐθνοκεντρικὴ καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν νεοαφιχθέντων νὰ εὗρουσι τὴν ἀνάλογον μετὰ συμπαθείας κατανόησιν.

γ) Συνομιλίαι μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Χῶρᾳ τῆς γεννήσεως τῶν μεταναστῶν καὶ ἐν τῇ Χῶρᾳ τῆς νέας ἐγκαταστάσεώς τῶν, περὶ ὄλων τῶν θεμάτων, μάλιστα δὲ διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ποιμένων καὶ Ἱερέων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν Χωρῶν, διὰ τὴν κοινὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν ὁμάδα πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως, κατὰ τὸν χρόνον τῆς μετακινήσεως καὶ μετὰ τὴν νέαν τῆς ἐγκατάστασιν.¹

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Εἰσαγωγή:

Ἡ Κοινωνία, ἐν ἣ αἱ Ἐκκλησίαι ζῶσι σήμερον καὶ μαρτυροῦν, εἶναι μία δυναμικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ κοινωνία, μετὰ συμπαρομομαρτούσης ὑπεραντάσεως ἀνθρωπίνης χρείας καὶ θλίψεως. Τὴν ἱστορικὴν ταύτην στιγμὴν οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου εὐρίσκονται εἰς ἐκρηκτικὴν αὐξήσιν, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιταχυνομένην πίεσιν ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου, ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν διὰ τὰ ἀνθρώπινα δίκαια καὶ διὰ τὴν εἰρήνην μετ' ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης.

Μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον, αἱ Ἐκκλησίαι ἀνταπεκρίθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν ν' ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς χρείας τῶν προσφύγων, ζητούντων ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς ἐνδείας, ὡς καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπαναρχίσουσι οἰκοδομοῦντες ἐκ νέου τὸν βίον αὐτῶν.

Σήμερον αἱ Ἐκκλησίαι ἀντικρούζουσι μὲ πλήρες σύμπλεγμα τὴν μετακίνησιν καὶ μεταναστεύσειν εἰς παγκόσμιον κλίμακα καὶ προκαλοῦνται νὰ ἐπινοήσουσι καὶ σχεδιαγραφήσουσι τὴν χριστιανικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ πολλαπλὰ προβλήματα, τὰ ὅποια θέτει τὸ φαινόμενον τοῦτο.

Ἡ μεταναστεύσις ὅμως καθ' ἑαυτὴν δὲν δύναται

1. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, αἱ ὅποια ἐλήφθησαν κατ' ὄψιν ψηφοφορίας καὶ πολλῶν συζητήσεων, τὴν Παρασκευὴν τῆς 16ης Ἰουνίου, καθ' ὅλην τὴν πρωΐαν καὶ καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα μέχρι βαθείας νυκτός, περιλήφθησαν εἰς τὴν κατωτέρω Ἔκθεσιν, ἣν καὶ δίδομεν ἐν μεταφράσει. Σημειωτέον, ὅτι τὸ πλῆρες ἐγκριμένον κείμενον τῆς Ἐκθέσεως μὲ τὰς ἀποφάσεις, πρόκειται νὰ ἱσταθῇ προσεχῶς εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου. Πάντως καὶ τὸ παρατιθέμενον κείμενον ἀποδίδει πλήρως τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου, ἐκτὸς ἴσως ἐνίων φραστικῶν διορθώσεων καὶ διατυπώσεων, οὐχὶ οὐσιώδους σημασίας.

ν' απομονωθῆ, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἐν τῇ συναφείᾳ καὶ τῇ συσχετίσει τοῦ συγχρόνου κόσμου, ἐνὸς κόσμου τεχνολογικοῦ καὶ τεχνοκρατικοῦ πολιτισμοῦ (civilisation). Ἡ πρόοδος τῆς τεχνικῆς, ἰδίᾳ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῷ ἐμπορίῳ, κατέστησαν ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου οικονομικῶς συνεξαρτώμενα, προκαλεῖ δὲ ἠδύνην ἀναλογίαν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ νὰ καταστῆ εὐκίνητος καὶ οὕτω δημιουργεῖ μὲ ἐσπευμένην ταχύτητα ἕνα κόσμον, ὅστις συναισθάνεται, ὅτι τείνει ταχύτατα νὰ καταστῆ μία κοινωνία ἢ μία ἄγορὰ ἐργασίας. Εἶναι αὕτη μία ἐξέλιξις, ἣ ὁποία στιγματίζει καὶ καταρρίπτει τὴν παλαιὰν στερεότητα τῶν ἔθνικῶν συνόρων καὶ καθιστᾷ εἰς αὐξοῦσαν κλίμακα δυσχερεστέρην τὴν διάκρισιν μεταξύ διαρκοῦς καὶ μονίμου, ἀμα δὲ καὶ συγχρόνου μεταναστεύσεως. Συνεπείᾳ τοῦ γεγονότος τούτου, νέα κοινωνία δημιουργοῦνται, ἐν αἷς ὁ γηγενὴς καὶ ὁ μετανάστης παίζουσι νέους ρόλους, ὁ εἰς τὸν τῆς ἀφομοιώσεως καὶ ὁ ἕτερος τὸν τῆς προσαρμογῆς.

Προκαλουμένη ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ ἐκ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ κατάσταση ἀκριβῶς αὕτη ἐδημιούργησεν, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν ἔτει 1956 ἀπεφάσισε:

«Νὰ παρακαλέσῃ τὴν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπὴν τοῦ Τμήματος τῆς Διεκκλησιαστικῆς βοήθειας καὶ ὑπηρεσίας προσφύγων, νὰ μελετήσῃ τὴν σύγκλησιν ἐιδικοῦ Συνεδρίου Ἐκκλησιαστικῶν Ἡγετῶν καὶ Προσωπικότητων, μετὰ Συμβούλων, ἀντιπροσωπεύοντων κυβερνητικὰς καὶ διακυβερνητικὰς Ἀρχὰς καὶ ἄλλας εἰδικὰς καὶ ἀρμοδίας ἐξουσίας, ὅπως ἀναλάβουν τὴν ἐμπεριστατωμένην μελέτην καὶ σπουδὴν τοῦ ρόλου καὶ τῶν μέσων (πόρων) τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς διεθνοῦς μεταναστεύσεως (μετακινήσεως)».

Συνήλθομεν νῦν ἐν Leysin τῆς Ἑλβετίας, μία συναδελφότης ἐκ 200 ἐπισήμων Ἀντιπροσώπων, 75 Ἐκκλησιῶν, ἀντιπροσωπευουσῶν 30 Χώρας.

Ἐλάβομεν ὡς ἄρτους ἡμῶν τῆς συστάσεως καὶ παραπομπῆς, ὅ,τι ἦτο τὸ ἡμέτερον θέμα (ἔργον):

α) Νὰ παράσχωμεν μίαν εὐκαιρίαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας νὰ συζητήσωσι τὰ κοινὰ ἐνδιαφέροντά των, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μετακινήσεως καὶ νὰ καθορίσωμεν τὰς εἰδικὰς τῶν Ἐκκλησιῶν εὐθύναις.

β) Νὰ συμβουλευώμεν τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν περὶ τῶν μελλοντικῶν ἔργων καὶ τῶν ἀγώνων, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μεταναστεύσεως.

γ) Νὰ εἰσηγηθῶμεν τὰ δέοντα καὶ νὰ κάμωμεν τὰς ἀναγκαίας παραστάσεις εἰς τὴν ἐν Νέῳ Δελχί Γ' Σύνοδον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν Ν/βριον τοῦ 1961, ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως.

Τὰ εὐθὺς ἀμέσως ἀκολουθοῦντα εἶναι τὰ γενικὰ Συμπεράσματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατελήξαμεν καὶ τὰ ὁποῖα συνιστῶμεν πρὸς μελέτην ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν. Συστάσεις, ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν Συμπερασμάτων τούτων, ὑπεβλήθησαν κεχωρισμένως καὶ ἰδιαιτέρως, διὰ τὴν μελέτην τούτων ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

1. Ἡ μέριμνα τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν μετανάστευσιν.¹

2. Ἡ ἐπίδρασις τῆς μεταναστεύσεως ἐπὶ τὴν ζωὴν τῶν Ἐκκλησιῶν.²

3. Ἡ εἰδικὴ ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν μετανάστην.³

Α'. Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν μετανάστην.⁴

Υποδοχὴ καὶ προσαρμογῆς.

Β'. Ὁμολογιακοὶ καὶ πολιτιστικοὶ δεσμοί.⁵

5. Περιοχὰι μερίμνης καὶ μελέτης.⁷

Ὡς νέα προσθήκη δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ παράγραφος: α) Εὐρώπη. Τὸ κείμενον τῆς παραγράφου ταύτης δίδομεν κατωτέρω ἐν μεταφράσει καὶ δὴ καὶ ἐκ τοῦ ὀριστικοῦ κειμένου τῶν Ἀποφάσεων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, ὅπερ μόλις σήμερον ἀπεστάλη ἡμῖν ἐκ Γενεύης. Τὸ κείμενον ἐνέχει ἐντελῶς ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἣ δὲ ἀποφασίς αὕτη ἐλήφθη κατόπιν τῶν ἀγώνων ἡμῶν καὶ ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει καὶ ἐν τῇ Γ' Ὑποεπιτροπῇ, ὡς πολλάκις ἀνωτέρω εἶπομεν.

Ἴδου λοιπὸν καὶ ἡ προσθεθεῖσα νέα παράγραφος: α) Εὐρώπη. Ἐμελετήσαμεν τὰς σημερινὰς τάσεις μεταναστεύσεως ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνῶ εἴμεθα ἐνημέροισι ὅτι ἡ ἐκ παραδόσεως κίνησις τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης εἰς Χώρας πέραν τῶν Ὁκεανῶν θὰ ἐξακολουθήσῃ, ἀν καὶ εἰς περιορισμένας ἀναλογίας, ἐνημερώθημεν ἐπίσης μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος περὶ τῆς σημειουμένης ἀξιοσημάντου ἐξελίξεως τῆς ἐνδοεὐρωπαϊκῆς μεταναστεύσεως, ἐν μέγα μέρος τῆς ὁποίας γίνεται ἐπὶ συγχρόνου βάσεως, ἀλλὰ μὲ ἠδύνην μαρτυρίαν μονιμότητος, ἐὰν τοῦτο ἀποδειχθῆ νομικῶς καὶ οικονομικῶς δυνατὸν.

Ἐπιμενομεν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουσι νὰ ἐπαγρυπνοῦν εἰς τὰ φαινόμενα τῆς αὐξήσεως τῶν ἀριθμῶν τῆς διεθνοῦς ἐποχικῆς μεταναστεύσεως (μετακινήσεως) ἐργατῶν (οὐ μόνον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ). Τοῦτο θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα ἐπιπρόσθετον εὐθύνην διὰ τὰς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ νὰ παρέχουν ὑπηρεσίας καὶ ἐπινοοῦν τοιαύτας. Ἐνῶ εἰς πολλὰς Χώρας

1. Τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθη ἡ Α' Ὑποεπιτροπὴ (ὁμάς ἐργασίας). Ὅρα τὸ κείμενον ἐν σ. 382 τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

2. Τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθη ἡ Δ' Ὑποεπιτροπὴ. Τὸ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως κείμενον ὄρα ἐν σ. 403 ἐ.ε. τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

3. Τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθη ἡ Α' Ὑποεπιτροπὴ. Ὅρα τὸ κείμενον ἐν σ. 383 ἐ.ε. τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

4. Τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθη ἡ Ὑποεπιτροπὴ Β'. Ὅρα τὸ κείμενον ἐν σ. 384 ἐ.ε. τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

5. Τὸ θέμα τοῦτο διεπραγματεύθη ἐπίσης ἡ Ὑποεπιτροπὴ Β'. Ὅρα τὸ κείμενον ἐν σ. 385 ἐ.ε. τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

6. Ὅρα τὸ κείμενον ἐν σ. 383 ἐ.ε. τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

7. Τὸ κείμενον τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐμπεριέχεται ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Ὑποεπιτροπῆς Δ' (σ. 403-405) τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

μετανάσται—ἐργάται εἶναι διεσπαρμένοι καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν ταύτης, οἱ ἐργάται ἀποβαίνουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν τοπικῶν ποιμνίων τῶν γηγενῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ πληροφοροῦν τὴν παρουσίαν των καὶ νὰ γνωρίσουν τὰς ἀνάγκας των, διὰ τὴν ἀσκήσιν ποιμαντορικῆς μερίμνης.

Λόγω τῆς σπουδαιότητος τῆς διατηρήσεως τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητος, πρέπει νὰ ἐνταθῇ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν οἰκογενειακὴν κίνησιν, εἴτε πρόκειται περὶ μονίμου εἴτε περὶ ἐποχικῆς μετακινήσεως. Αἱ Ἐκκλησίαι ἔχουν μίαν εὐθύνην νὰ συμβουλευθῶν τοὺς ἐργοδότας, τοὺς χρησιμοποιοῦντας ἐποχικοὺς ἐργάτας, ὥστε νὰ προνοῦν διὰ τὰς συνθήκας ἐργασίας, τὴν κατοικίαν, τὸν χρόνον ἀναπαύσεως κλπ. τῶν ἐργατῶν των τούτων.

Αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν νὰ παραστήσουν εἰς τὰς Κυβερνήσεις, ὅτι ἔχουν αὐταὶ τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀναλάβουν νὰ ἰδρῦσουν εἰδικὰ κούρ (τμήματα) διὰ τοὺς ἐποχικοὺς ἐργάτας οὗτους ὥστε νὰ δυνηθοῦν οὗτοι ν' ἀυξήσουν τὰς τεχνικὰς γνώσεις των. Εἶναι ὀρθόν, ὅπως αἱ Χῶραι εἰσδοχῆς μεταναστῶν, βοηθῶσι ἀνειδικεύτους ἐργάτας διὰ ν' ἀποκτήσουν τεχνικὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ὕστερον θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς σπουδαῖον ἐφόδιον διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἰδίων αὐτῶν Χωρῶν καὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς των.

Αἱ Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι προσκαλοῦν κατὰ καιροὺς ἐργάτας ἐξ ἄλλων Χωρῶν, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἰδίας αὐτῶν οἰκονομίας, ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν τὴν συμπαρομαρτοῦσαν εὐθύνην των, οὐ μόνον διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδον τῶν τοιούτων ἐργατῶν, ἀλλ' ἐπίσης διὰ τὴν πνευματικὴν των πρόοδον καὶ εὐτυχίαν, διὰ τῶν καταλλήλων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων (μέσων καὶ πόρων).

Ἐπὶ πλὴν αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν νὰ μελετήσουν τὴν ἴδρυσιν Κέντρων ὑποδοχῆς, Πανδοχείων, ὀργανῶν ἰπταμένων συνοδῶν Ἐφημερίων κλπ., ὅπου δὲ τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἐπὶ συνεργατικῆς βάσεως.

Νέον κεφάλαιον τῆς Ἐκθέσεως τῶν Ἀποφάσεων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἀποτελεῖ τὸ

ΙΥ. Λατινικὴ Ἀμερικὴ. Ἠκούσαμεν ἀναγνωσθεῖσαν Ἐκθεσιν περὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὴν Λατινικὴν Ἀμερικὴν, ἀλλὰ δὲν ἐδώκαμεν ἐπαρκῆ προσοχὴν εἰς τὴν Ἐκθεσιν ταύτην καὶ τὰς ἀπόψεις τῆς περὶ τῶν προβλημάτων πού μᾶς ἀφοροῦν. Λυπούμεθα διὰ τὴν παράλειψιν ταύτην καὶ συνιστῶμεν ἐντόνως, ὅπως εἰς πᾶσαν ἐντολὴν (διαταγὴν), διαβιβαζομένην εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, μεγαλυτέρα προσοχὴ νὰ ἐπιστᾶται εἰς τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα θὰ παρακολουθήσουν τὰ προγράμματα, τὰ νῦν προταθέντα ὑπὸ τῆς Διακυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν μεταναστεύσιν καὶ τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν τὰς Κυβερνήσεις.

Ἠκούσαμεν μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰς ἀναγνωσθεῖσας Ἐκθέσεις περὶ τῆς σημερινῆς μετα-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἄς καταβάλλουν πᾶσαν προσπάθειαν.

Ὁ Τύπος ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ἀσχολεῖται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας περὶ τὴν Γ' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις ἀπὸ τῆς 18ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1961 θὰ συνέλθῃ ἐν Νέῳ Δελχί τῶν Ἰνδιῶν. Κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς Ὀλομελείας, τῶν Τμημάτων καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως θὰ ἐξετασθοῦν τὸ κύριον θέμα «Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ φῶς τοῦ κόσμου» καὶ τὰ τρία βοηθητικὰ θέματα: 1) Ἐνότης, 2) Μαρτυρία καὶ 3) Διακονία.

Ἄν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, καθ' ἃς ἡ ἀνθρωπότης ἀπειλεῖται νὰ βυθισθῇ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀνυπαρξίας διὰ τῆς φρικτῆς δυνάμεως τοῦ πυρηνικοῦ πολέμου, τὸ μήνυμα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, εἶναι ἐξόχως παρήγορον καὶ ἐλπιδοφόρον.

Πρὸ πάντων αἱ πολυμελεῖς ὀρθόδοξοι ἀντιπροσωπεῖται θὰ ἔχουν τὴν ἐγκαιρίαν νὰ διακηρύξουν, ὅτι κατ' ἐξοχὴν ἡ Ὀρθόδοξος Παράδοσις βοηθεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μετέχουν τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ λειτουργικῇ ζωῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ὁ ὀρθόδοξος πιστὸς ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὸ πλήρωμα τοῦ θείου φωτός. Ὅθεν ἄς καταβάλλουν πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε ἀπολότως ἠνωμέναι νὰ μεταδώσουν ὅσον τὸ δυνατόν ἐγγλωττώτερον τὴν χαροποιὴν μαρτυρίαν των.

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήντα ἐτῶν.

Με χαρὰν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπληροφόρηθη, ὅτι ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήντα ἐτῶν ἀπὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ μητροπολίτου Γρεβενῶν Αἰμιλιανοῦ κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ὀργάνωσιν σειρᾶς ἐκδηλώσεων προκειμένου νὰ τιμηθῇ ἡ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου Ἱεράρχου.

Ὡς γνωστόν, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἐθνομαρτυρὸς ἠγάλωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους. Ὅταν αἱ ληστρικαὶ συμμορίαι

ναστεύσεως Πορτο-Ρικανῶν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐκ τῶν Βρετανικῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν εἰς τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον καὶ περὶ τῶν προσπαθειῶν τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν ἐθελοντικῶν Γραφείων, συμπεριλαμβανομένων αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν μερίμναν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν τοιούτων μεταναστῶν. Θὰ ἠθέλαμεν νὰ τονίσωμεν τὴν σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἐνέχει εἰς τὸ νὰ δίδεται εἰς αὐτοὺς φιλικὴ ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν δεχομένων τούτους Χωρῶν, καὶ ἰδιαιτέρως ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπισημάνωμεν τὴν σπουδαιότητα τοῦ ρόλου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ νὰ βοηθοῦν τούτους ν' ἀποκτήσουν τὴν βεβαιότητα, ὅτι οἱ μετανάσται οὗτοι εἰσὶν ἀνθρώποι κάλλιστα καὶ ὀφείλουν νὰ προσαρμολοθῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Χώρας καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν των ἄνευ ἀναβολῆς καὶ ἄνευ διακρίσεως τῆς φυλῆς των.

(Συνεχίζεται)

τῶν βλαχοφάνων ἀπετέλουν τὴν μάλιστα τοῦ ποιμνίου του, οὗτος ἐκινεῖτο συνεχῶς, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὰ πνευματικά του τέκνα, διὰ νὰ τὰ ἐνισχύσῃ καὶ περιθάλλῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ προτρέψῃ αὐτὰ πρὸς ἐμμονὴν εἰς τὰς ἑλληνορθόδοξους ἀρχὰς καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας. Συνεχῶς, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ κόπους καὶ κινδύνους, περιώδευε καὶ ἐπισκέπτετο τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας του, διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ μέγα του καθήκον. Εἰς μίαν δὲ ἐκ τῶν περιοδειῶν του συνελήφθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους καὶ ἐδολοφονήθη κατὰ βασιανιστικὸν τρόπον, ὁμοῦ μετὰ τῶν συνοδευόντων αὐτὸν διακόνου καὶ ἡμιονηροῦ.

Ἡ «Ἐκκλησία» πιστεύει, ὅτι ἡ ἀπόδοσις τιμῶν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὑποδειγματικοῦ ἐκείνου Ἱεράρχου δὲν θὰ τονώσῃ μόνον πνευματικῶς τοὺς κατοίκους τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ γίνῃ ὑπόμνησις εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερεν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος.

Θέλει «ἄρτον ζωῆς».

Ὁρθότατα ἐξήρθη ἐσχάτως τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις τρία βιβλία, γραφέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου Μέγαντοφ καὶ τῶν καθηγητῶν Παύλου Εὐδοκίμοφ καὶ Ὀλιβιέ Κλεμὰν καὶ ἐξαιρόντα τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου πνεύματος.

Τὸ γεγονός αὐτὸ γίνεται ἀκόμη πλέον εὐχάριστον ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ τρία ἀξιόλογα ταῦτα ἔργα, ἐκδοθέντα ὑπὸ ἐξεχόντων γαλλικῶν ἐκδοτικῶν οἰκῶν, ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἀναγινώσκωνται πολὺ.

Ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος τούτου, «ἡ πεινασμένη Δύσις δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ στομαῶσῃ τὴν ψυχικὴν πείνάν της μὲ τὰ ξυλοκέρατα τῶν διαφόρων «ὑπαρξισμῶν», ἀλλὰ θέλει «ἄρτον ζωῆς». Καὶ ἄρτος ζωῆς, ποὺ τρέφει καὶ στηρίζει τὰ παραλελυμένα γόνατα, εἶναι ἡ βιβλικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσις, τὸ λειτουργικὸν καὶ ἠθικο-δογματικὸν μεταλλεῖον, τοῦ ὁποίου τὰ κλειδιά κρατεῖ ἡ μαρτυρικὴ Ὁρθοδοξία».

Θὰ ἦτο ὠφέλιμος.

Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἀφιξίς ἐκπροσώπου τοῦ κατὰ τὸ 1864 ἰδρυθέντος ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας «Συνδέσμου τῶν Ἀγγλικανικῶν καὶ Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν», πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν ἰδρυσιν παρομοίου Συνδέσμου τοῖς κόλποις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὑπέμνησεν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικὸς καὶ θεολογικοὺς κόλπους τῆς πατρίδος μας τὰς κατὰ καιροὺς κινήσεις, πρὸς στενωτέραν ἐπαφὴν τῶν Ἀγγλικανικῶν καὶ Ὁρθοδόξων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν.

Εἰδικώτερον οἱ σκοποὶ τοῦ Συνδέσμου τούτου εἶναι ἡ προσέγγισις τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ διὰ τῆς ἐδρυτέρας ἀμοιβαίας γνωριμίας, συμπαιθείας καὶ ἐπαφῆς μεταξὺ αὐτῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ καὶ παρ' ἡμῖν ἰδρυσίς «Συνδέσμου τῶν Ἀγγλικανικῶν καὶ Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν»

θὰ ἦτο λίαν ὠφέλιμος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι οὗτος θὰ ἦτο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν δύο Θεολογικῶν μας Σχολῶν.

Ἐπὶ τῇ ἑβδομάδι ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς».

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον συνήλθεν εἰς Νεάπολιν ἡ 8ῃ ἑβδομάς προσευχῶν καὶ μελετῶν τῆς «χριστιανικῆς Ἀνατολῆς», διοργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Παλέρμῳ ἐδρευόντος συλλόγου ὑπὲρ τῆς «χριστιανικῆς Ἀνατολῆς».

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην ἠκούσθησαν ὕμνοι διὰ τὴν λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὑπεδείχθησαν ἀπὸ ῥωμαιοκαθολικῆς σκοπιᾶς μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ συμφιλίωσις, ἡ προσέγγισις, ἡ συνεργασία καὶ τελικῶς ἡ ἔνωσις τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Βεβαίως δὲν ἀμφισβητοῦμεν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων εἶναι ἀξίαι προσοχῆς καὶ διακρίνονται, ἐν τινι μέτρῳ, διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεων των. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπαναλάβωμεν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν, ὅτι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αὗται οὐδόλως θὰ δύνανται νὰ καρποφορήσουν καὶ νὰ ἔχουν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν δὲν πάσῃ δρῶν ὁ δηλητηριάζων τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν θεσμὸς τῆς Οὐνίας. Ἐπειτα ἡ ὑπὸ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν ἐκτίμησις τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς πρέπει νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν συνέπειαν. Δηλαδή ἡ ἐκτίμησις αὕτη δὲν πρέπει νὰ στρέφεται μονομερῶς πρὸς τὰς λειτουργικὰς παραδόσεις τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀφορᾷ καὶ εἰς τὸ ὀρθόδοξον δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ εἰς τὸ καθ' ὄλου ὀρθόδοξον πνεῦμα, ὅπερ ὅμως οὐδόλως εἶναι δυνατόν νὰ συμβεβασθῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως ἐκτροπὰς καὶ παρεκκλίσεις τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ.

Ἀνάγκη προτύπων καὶ ὑποδειγμάτων.

Λίαν ὀρθῶς, κατὰ τὰς ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν γινομένας συζητήσεις, αἰτινες στρέφονται περὶ τὸ ζήτημα τοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῶν κατευθύνσεων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἐτονίσθη προσφάτως καὶ ἡ ἀναγκαιότης τῆς δημιουργίας ζώντων μορφωτικῶν προτύπων καὶ ὑποδειγμάτων.

Ὡστε ὁ παντὸς εἶδους ἐκπαιδευτικὸς καὶ μορφωτῆς, διὰ νὰ ἐπιδρᾷ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς θεωρητικὴν καὶ ἀφηρημένην διδασκαλίαν τῶν μορφωτικῶν ἰδεωδῶν καὶ ἀγαθῶν, ἀλλὰ δεόν νὰ παρορσιάζῃ καὶ ἑαυτὸν, ὡς ζῶν πρότυπον μορφώσεως καὶ ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸν λόγον τοῦ παιδαγωγοῦ Φαίρστερ, καθ' ὃν «ἡ ἀγωγή δὲν εἶναι μόνον προσαρμογὴ τοῦ παιδαγωγοῦ πρὸς τὸν τρόφιμον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τροφίμου πρὸς τὸν παιδαγωγόν».

Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ ἀγωγή δὲν εἶναι κυρίως ἔργον νοησιαρχικόν. Εἰς τὴν βίωσιν πρὸ πάντων τῶν ἀνωτέρων μορφωτικῶν ἀξιῶν λαμ-

βάνει μέρος όλκληρος ή προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ νόησις μόνον εἶναι τόσον τυφλή διὰ τὰς ἀξίας, ὅσον εἶναι τὸ οὖς διὰ τὰ χρώματα καὶ ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τοὺς μουσικοὺς τόνους. Αἱ ἀξίαι γίνονται κατανοηταί, ὅταν ἐκεῖναι ἀναλάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν ἐντὸς ἡμῶν. Τὰς βλέπομεν, ὅταν ἐκεῖναι ἀνάπτουν ἐντὸς ἡμῶν τὸ φῶς των. Τὰς συλλαμβάνομεν, ὅταν ἡμεῖς πρῶτον συναρπαζώμεθα καὶ κρινευόμεθα ὑπ' αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα οὐδέποτε οἱ μαθηταὶ τῶν Σχολείων θὰ συναρπάζονται ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀξιῶν, ὅταν δὲν βλέπουν ταύτας νὰ ἀκτινοβολῶνται συνεχῶς ἐκ ζώντων προτύπων καὶ νὰ αἰσθητοποιῶνται εἰς τὴν ζωὴν τῶν διδασκάλων των.

«Οὐ λόγῳ μόνον διδάσκει, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ».

Ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ παρατηρήσει γραφέντα ἔχει ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Θερησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας ἀναληφθεῖσα κατ' ἀξίειπαινον τρόπον προσπάθεια πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν τοῦ «προσφορωτέρου τρόπου τῆς ἐπιλογῆς τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων μας, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ πρόσληψις ἀκαταλλήλων», διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν λειτουργήμα. Ὡσαύτως ἡ αὕτη προσπάθεια ἐπιδιώκει τὸν καθορισμὸν τοῦ καλύτερου τρόπου «ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς μετεκπαιδύσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐκπαιδύσεως».

Ἡ προσπάθεια αὕτη θὰ ἀποδώσῃ καρπὸν ἐκατονταπλασίονα μόνον, ὅταν ληφθῇ ἰδιαίτερα φροντίς, ἵνα οἱ ἐκπαιδευτικοὶ εἶναι καὶ καθίστανται ὀλοκληρωμένα χριστιανικὰ προσωπικότητες, παρουσιάζουσαι ὡς ζῶσαν πραγματικότητα τὸ ἑλληνορθόδοξον μορφωτικὸν ἰδεῶδες. Ἀρίστην ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχουν οἱ ἐξῆς λόγοι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου: «Ὁ παιδεύων οὐ λόγῳ μόνον διδάσκει, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. Αὕτη γὰρ ἡ ἀρίστη διδασκαλία ἐστὶ τοῦ διδάσκοντος». Ἀληθῶς θὰ ἦτο εὐτύχημα καὶ ἀνεξάντλητος πηγὴ εὐλογίας διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἐὰν πάντες οἱ Ἕλληνες ἐκπαιδευτικοὶ μετεῖχον ἐνεργῶς τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἦσαν ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας μὲ θαλερὸν ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα.

«Οἱ φίλοι τοῦ Ἱερέως τοῦ χωριοῦ».

Εἶναι ἀξία συγχαρητηρίων ἡ πρεσβυτέρα τοῦ πρωτοθερέως τοῦ ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου διὰ τὴν πρωτοβουλίαν αὐτῆς πρὸς ἴδρυσιν τοῦ «Πανελληνίου Συνδέσμου οἱ Φίλοι τοῦ Ἱερέως τοῦ Χωριοῦ». Σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ δημιουργία εἰς ὅλα τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα εἰδικῶν ξενῶνων διὰ τοὺς ἱερεῖς, καθὼς καὶ ἡ ἴδρυσις ἐπαγγελματικῶν στεγῶν διὰ τὰς θυγατέρας τῶν ἱερέων.

Δημιούργημα τοῦ Συνδέσμου τούτου εἶναι ὁ ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου λειτουργῶν ἐν Ἀθήναις ξενὸν διὰ τοὺς ἱερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ διὰ τὰ μέλη τῶν οικογενειῶν των. Εἰς τὸν ξενῶνα τούτον παρέχονται δωρεὰν στέγη, φωτισμὸς καὶ καύσιμος ὕλη διὰ μαγειρικῆν, καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ μαγειρικὰ σκεύη, τὸν δὲ χειμῶνα καὶ ἡ ἀπαραίτητος κεντρικῆ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ἡ Ἱ. Σύνοδος κατὰ τὰς τελευταίας συνεδρίας αὐτῆς ἡσχολήθη διὰ μακρῶν περὶ τὴν παροχὴν ὀδηγιῶν εἰς τὴν Ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις θὰ μετὰσχητῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς Ν. Δελχί. Εἰς τὰ μέλη τῆς ἐν λόγῳ Ἀντιπροσωπείας περιελήφθησαν, εἰς ἀντικατάστασιν παραιτηθέντων τριῶν μελῶν, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας καὶ οἱ Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ.κ. Π. Χρήστου καὶ Εὐ. Θεοδώρου. Ὡσαύτως εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. Σ. Ἀγουρίδου ὠρίσθη ὁ κ. Κ. Τσιρόπουλος.

— Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ὑδρας κ. Προκοπίου ἀπεφασίσθη ὅπως παραστώσι ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἱ. Συνόδου εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς ἀνακηρύξεως εἰς Ἅγιον τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Πενταπόλεως, τελεσθησομένης εἰς Αἴγινα τὴν 5ην Νοεμβρίου, τρ. ἔτους, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φωκίδος κ. Ἀθανάσιος, Δρυϊνουπόλεως κ. Χριστοφόρος, Κίτρους κ. Βαρνάβας, Ξάνθης κ. Ἀντώνιος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Παν. Ἀρχιμ. κ. Θεόκλητος Φιλιππίδης.

— Ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐξεδόθη ἡ κατωτέρω ἐγκύκλιος :

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀθήνησι τῇ 18ῃ Ὀκτωβρίου 1961

Ἀριθμ. Πρωτ. 3084

Διεκπ. 1405.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1177

«Ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς ψηφίζεω ἐν ἐκλογαῖς πολιτικαῖς»

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, διὰ πολλῶν παλαιότερων τε (ὑπ' ἀριθμ. 2142/1873, 1996, 1891 κλπ), καὶ νεωτέρων Ἐγκυκλίων καὶ δὴ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 577 τῆς 4-2-1950 καὶ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1001 τῆς 9-12-1958 παρήγγειλεν τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις, ὅτι οἱ Κληρικοὶ δέον νὰ μὴ ἀναμιγνύονται εἰς τὰς ἐκάστοτε πολιτικὰς ἐκλογὰς.

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ τῶν Ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας Κανόνων.

Αὐτὸς ὁ Φιλάνθρωπος Σωτὴρ ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις παραγγέλλει λέγων «οὐ δύσασθε δυσὶ Κυρίοις δουλεύειν» (Ματθ. ζ' 24) καὶ ὁ θεορρήμων Ἀπόστολος Παῦλος γράφει τῷ Τιμοθέῳ «οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται τοῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις» (Β' Τιμ. β' 4).

Οἱ δὲ Ἱεροὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Κανόνες ὁ μὲν ΣΤ' τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων προστάσσει «Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβάνετω» εἰ δὲ μὴ καθαιρεῖσθω». Ὁ δὲ τῆς ΑΒ', ΙΑ' συμβεβαιῶν τούτου παραγγέλλει «Τοὺς Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους κοσμικὰς ἀρχὰς ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους... οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ Κανόνες καθαιρέσει καθυποβάλλουσι. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπιτηροῦντες... διοριζόμεθα».

Δεδομένον μάλιστα ὅτι τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Πολιτείας

θέομανοις.

Ἄς ἐχρηθῶμεν, ὅπως τὸ ὄραϊον πρόγραμμα τοῦ Συνδέσμου τούτου ὀλοκληρωθῇ διὰ τῆς ἰδρύσεως ξενῶνων καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀστικοῖς κέντροις, ὡς καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ διὰ τὸ μέλλον προγραμματισθέντος πρὸς ἴδρυσιν προτύπου Ἐκκλησιαστικοῦ Νοσοκομείου διὰ τοὺς ἱερεῖς.

θεσιάζει, ότι η Έκκλησία της Ελλάδος διοικείται κατά τους Ίερούς Αποστολικούς και Συνοδικούς Κανόνες, η απαγορεύσει της άναμιξεως των Κληρικόν εις τούς πολιτικούς άγώνας των έκλογών ισχύει πάντοτε. Βάσει τούτων και η Ίεραρχία κατά την Συνέλευση Αθήναι του Νοεμβρίου 1958 άπεφάνθη ότι «άπαγορεύεται εις τούς Κληρικούς η χρήση του δικαιώματος της ψήφου κατά τās έκλογάς».

Επί πλέον από πρακτικής άπόψεως και σκοπιμότητας άνάγκη νά ληφθή σοβαρώς ύπ' όφιν η ύφισταμένη αντίθεσις μεταξυ των πολιτικών κομμάτων και των καθηρόντων του Κλήρου.

Τά πολιτικά κόμματα και ίδια οι Άρχηγοί αυτών μετά των όπαδών αυτών άναγνωριζόμενοι έπισήμως υπό του Συντάγματος της Πολιτείας επιδιώκονσι και αγωνίζονται να επιβάλωσι το κομματικόν και ύποκειμενικόν αυτών πρόγραμμα, έχόμενοι ένιοτε εις ζωηράς συζητήσεις, άλλ' ού σπανίως εις έριδας, φιλονικείας και συγκρούσεις προς τὰ άλλα κόμματα.

Ο Κλήρος αντίθετος είναι ο Πνευματικός Ποιμήν και ο Πνευματικός Πατήρ πάντων των χριστιανών της λαούσης αυτώ περιφερείας, δι' ην εν Άγίω Πνεύματι έχειροτονήθη και είναι ύποχρεωμένος νά παρέχη την δωρεάν της χάριτος της Έκκλησίας και τον Άγιασμόν των Μυστηρίων προς πάντας άνεξαιρέτως τούς εύσεβεις χριστιανούς και τὰ πνευματικά αυτώ τέκνα. Έάν όμως άνήκη εις κόμμα και μερίδα τινά των Χριστιανών, δέν δύναται «δύσι κυρίοις δουλέυει» ούτε τὸ «Ειρήνη πάσι» νά έκφωνή άνευδοιάστως και ειλικρινώς.

Οθεν η Ίερά Σύνοδος ταύτα ύπομνηθήκουσα, παρακαλεί πάντας ύμάς, να δι' Έγκυκλίων και σχετικόν διαταγών ύμών παραγγείλητε πάσι τοίς Έφημερίοις και Κληρικοίς των καθ' ύμάς Ίερών Μητροπόλεων, να κατά τās προσεχείς άλλα και πάσας τās μελλούσας πολιτικάς έκλογάς και ψηφοφορίας άπέχουσι πάσης άναμιξεως και συμμετοχής προς άποφυγήν των εκ της παραβάσεως των Θείων και Ίερών Κανόνων συνεπειών.

- † Ο Μαντινείας και Κονουρίας Γερμανός Προεδρεύων
- † Ο Κορινθίας Προκόπιος
- † Ο Αττικής και Μεγαρίδος Ιάκωβος
- † Ο Ηλείας Γερμανός
- † Ο Φωκίδος Άνάσιος
- † Ο Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων Κύριλλος
- † Ο Σερβίων και Κοζάνης Διονύσιος
- † Ο Δρυϊνουπόλεως—Παγονιανής και Κορίνθης Χριστόφορος
- † Ο Σισανίου και Σιατίστης Πολύκαρπος
- † Ο Κίτρους Βαρνάβας
- † Ο Ξάνθης Άντώνιος

Ο Άρχιεπίσκοπος
Άρχιμ. Θεόκλητος Φιλιππαίος

Άρχιεπισκοπή Άθηνών

—Ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος κατά τον παρελθόντα μήνα Οκτώβριον, εν Κυριακαίς και Έορταίς, έχοροστάτησεν έλειτούργησε και ώμίλησεν εις Ιερούς ναούς του Πειραιώς.

—Τη 1 έπεθεώρησε τούς Ιερούς ναούς του Προφήτου Ήλιου Καστέλλας, και των Άγίων Άναργύρων Καραβά Πειραιώς.

—Τη 2, εκπροσωπών την Αύτου Μακαριότητα τον Άρχιεπίσκοπον Άθηνών κ. Θεόκλητον, μετέβη, όμοῦ μετά των Θεοφ. Έπισκόπων Κερνίτσης κ. Χρυσοστόμου και Άχαίας κ. Παντελεήμονος, εις τὸ Αεροδρόμιον του Έλληνικού, προς ύποδοχήν των Άντιπροσωπειών των μετασχουσών της εν Ρόδω Πανορθόδοξου Διασκέψεως, και μετέσχε των εν Άθήναις γενομένων υπό της Έκκλησίας σχετικόν δεξιώσεων.

—Τη 6 μετέσχε συνεδριάσεως της παρά τη Νομαρχία Αττικής Έπιτροπής Έράνων και Φιλανθρωπικόν άγορών.

—Τη 15 προέστη της Δοξολογίας εν τῷ εν Πειραιεί Ιερῷ ναῷ των Άγίων Κωνσταντίνου και Έλένης, επί τη έναρξει του Προσκοπικού Έτους.

—Τη 19 προέστη της Νεκρωσίμου Άκολουθίας του άποβίωσαντος συνταξιούχου Ιερέως Νικολάου Κλειδά, εις τον Ιερὸν ναὸν του Άγίου Γεωργίου.

—Τη 22 έχοροστάτησεν, έλειτούργησε και ώμίλησεν εις τον εν Νικαίᾳ Ιερὸν ναὸν της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος,

και εν συνεχεία έτέλεσεν Άγιασμόν και κατέθεσε τον θεμέλιον λίθον εις τον περίβολον του ναού, προς άνέγερσιν νέου Ιερού ναού της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. — Κατά τὸ τέλος της Θείας Λειτουργίας έχειροθέτησεν εις Πρωτοπρεσβύτερον, έγκρίσει του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών κ. Θεοκλήτου, τον Έφημέριον της Όσίας Ξένης, Νικαίας Πειραιώς, Αίδεσ. Λάμπρον Σταθόπουλον.

—Τη 25 προήδρευσε του Διοικητικού Συμβουλίου του Έκκλησιαστικού Όρφανοτροφείου θηλέων «Άγιος Σπυρίδων εν Πειραιεί.

—Τη 29 έπεθεώρησε τούς Ιερούς ναούς Άγίου Γεωργίου Προφήτου Ήλιού, και Άγίου Νικολάου Περάματος, Άγίου Άντωνίου, Άμφιάλης, Άγίου Νικολάου (Σχιστού Νεαπόλεως Πειραιώς) και Όσίας Ξένης, Νικαίας Πειραιώς.

**

Ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Κερνίτσης κ. Χρυσόστομος κατά τον λήξαντα μήνα Οκτώβριον έλειτούργησε και ώμίλησεν εις διαφόρους ναούς των Άθηνών.

—Τη 5 Οκτωβρίου παρέστη ως εκπρόσωπος του Μακαριωτάτου εις την εν τη Λέσχη Ένόπλων Δυνάμεων έορτήν της Ένώσεως άποστράτων αξιωματικόν.

—Τη 9 Οκτωβρίου προήδρευσε συνεδρίας του Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

—Τη 13 Οκτωβρίου μεταβās εις τὰ Άνάκτορα Τατοίον ώρκισεν ένώπιον της Α. Μ. του Βασιλέως τον κ. Χ. Μητρήλιαν Πρόεδρον του Συμβουλίου Έπικρατείας και τον κ. Γ. Σπυρόπουλον Άντιπρόεδρον του Συμβουλίου Έπικρατείας.

—Τη 26 Οκτωβρίου παρέστη ως εκπρόσωπος του Μακαριωτάτου εις την εν τη Σιβιτανιδείῳ Σχολῇ τελετήν άπονομής βραβείων εις τούς πρωτεύσαντας μαθητάς.

—Τη 20 Οκτωβρίου προήδρευσε συνεδρίας του Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

**

Ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Άχαίας κ. Παντελεήμων τη 29η Σεπτεμβρίου προήδρευσε Συνεδρίας του Έκκληστ. Ασύλου Άγ. Ανδρέου.

Κατά μήνα Οκτώβριον έλειτούργησε και ώμίλησεν εις διαφόρους Ι. Ναούς της Ι. Αρχιεπισκοπής.

—Τη 2α Οκτωβρίου ώμίλησε καταλλήλως εις την κηδείαν, ης προέστη, του προς Κύριον εκδημήσαντος Θεοφιλέστατου Έπισκόπου Άβύδου Ειρηναίου.

—Τη 8η Οκτωβρίου έξεπροσώπησε τον Μακ. Άρχιεπίσκοπον εις την γενομένην υπό της Στέγης του Έργαζόμενου Όρφανου Λαχειοφόρον Άγοράν ύπερ των εν αυτῇ στεγαζόμενων όρφανών.

—Τη 10η του ίδιου μηνός έξεπροσώπησε τον Μακ. Άρχιεπίσκοπον κατά την άπονομήν των διπλωμάτων υπό της Πριγκιπίσσης Ειρήνης προς τās άποφοιτησαντας της Σχολής Έπισκεπτριών Άδελφών Νοσοκόμων εν τῷ Άμφιθεάτρῳ της Ύγειονομικής Σχολής.

—Τη 19η Οκτωβρίου προέστη ως εκπρόσωπος του Μακ. Άρχιεπισκόπου, της κηδείας του Γ. Δασουρά.

—Τη 20η του ίδιου μηνός εκπροσωπών τον Μακ. Άρχιεπίσκοπον παρέστη εις τās εν τη αίθουση του Παρνασσου γενονας έορταστικās εκδηλώσεις υπό των Κεφαλήνων έπ' εύκαιρία της έορτής του Άγ. Γερασίμου.

—Τη 21η Οκτωβρίου προέστη εκ μέρους του Μακ. Άρχιεπισκόπου της κηδείας του προς Κύριον εκδημήσαντος έφημέριου της Ι. Αρχιεπισκοπής Κωνσταντίνου Μπογδάνου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Υπό τον τίτλον «Non Possumus!» τὸ έπίσημον όργανον του Πατριαρχείου Μόσχας γράφει εις τὸ ύπ' άρ. 5 τεῦχος του 1961, ότι ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ', κατά την άυστηράν κανονικην τάξιν της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας, δ εν δ ύναται νά καλέσῃ εις την σχεδιαζόμενην Σύνοδον τούς όρθόδοξους Πατριάρχας ως ίσοτίμους και ίσαξιους προς αυτόν έπισκόπους, διότι εν έναντία περιπτώσει θα ώφειλε να άναγνωρίση την Σύνοδον ως άνωτάτην άρχην εν τη Έκκλησίᾳ, τουτέστιν νά παραιτηθῇ του πρωτείου και του δόγματος περι άλαθῆτου και να έπανέλθῃ εις την κατάσταση εις την όποιαν εύρίσκοντο η Δυτική και η Άνατολική Έκκλησία πρό του σχίσματος, πράγμα τὸ όποιον είναι άδιανόητον διά την Ρώμην.

Ἡ Ρώμη γνωρίζει καλῶς, συνεχίζει τὸ περιοδικόν, ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι δυνατὴ οἰκουμένη ἡ Σύνοδος ἀνευ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπικείμενη Σύνοδος δὲν δύναται νὰ εἶναι τοιαύτη, λαμβάνονται ὅλα τὰ μέτρα ὅπως μετασχοῦν ταύτης αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι διὰ παρατηρητῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπιτροπῶν καὶ γραμματειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προπαρασκευὴν τῆς Συνόδου ἀναφέρονται ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ Γραμματεία διὰ τὰ ζητήματα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν καρδινάλιον Αὐγουστίνον Μπέα.

Εἰς τὴν συνέντευξίν του πρὸς τὴν ἐφημερίδα «Τζορνάλε Ντέλ Πόπολο» τὸν Μάρτιον ἐ.ἔ. ὁ Καρδινάλιος Μπέα εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ἰσως οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι νὰ δυνηθοῦν ν' ἀποστείλουν εἰς τὴν Σύνοδον παρατηρητὰς των. Ἄν ὁ Πατριάρχης Μόσχας θελήσῃ νὰ στείλῃ εἰς τὴν Σύνοδον παρατηρητὴν του, οὗτος θὰ γίνῃ εὐχαρίστως δεκτός», ἀφῆνων οὕτω νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι δὲν θὰ σταλῇ πρόσκλησις.

Τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἤδη ἔχει λάβει θέσιν ἐπὶ τῆς Συνόδου αὐτῆς ὡς μέτρον ἀφορῶντος ἀποκλειστικῶς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν.

«Ἐπιπροσθέτως δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶναι ζήτημα ἂν ἡ ἐπικείμενη Σύνοδος, συγκαλουμένη εἰς περιπλοκοῦς συνθήκας διαιρέσεως τοῦ κόσμου καὶ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν, θὰ δυνηθῇ νὰ ἀρθῇ ὑπεράνω τῶν ἀντιθέσεων τῆς ἐποχῆς μας διὰ νὰ εἴπῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν ἀναγκαῖον λόγον συμφιλίωσης. Ὑπάρχουν δὲ πολλοὶ ἱστορικοί, πολιτικοὶ καὶ ψυχολογικοὶ λόγοι νὰ προβλεφθῇ μία πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, δυναμένη νὰ μεταβάλῃ ταύτην εἰς ὄργανον ἐπιτεύξεως πολιτικῶν σκοπῶν μὴ συμβιβαζομένων μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

«Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τονίζει τὸ περιοδικόν τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἀπέναντι τοῦ γνωστοῦ Non possumus τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης ὀρθοῦται τὸ Non possumus τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὸ ὀρθόδοξόν μας Non possumus δὲν σημαίνει οὔτε ἔχθραν πρὸς τοὺς καθολικούς, οὔτε τῶσιν νὰ τοὺς ὑποτάξωμεν, οὔτε ἀδιαφορίαν ἐναντι τῆς ιδέας τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τὴν ρωμαϊκὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐνότητος αὐτῆς ὡς παγκοσμίῳ συνενώσεως τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα.

«Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καθ' ἡμᾶς ἡ βᾶσις τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος δὲν συμβιβάζεται οὔτε μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς μοναρχικῆς συγκεντρώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, οὔτε μὲ τὴν ἐχθρότητα πρὸς τοὺς ἑτεροφρονούντας. Οὐχὶ ἡ ἐξουσία, ἀλλ' ἡ ἀγάπη δέον νὰ ἐνώσῃ τοὺς χριστιανούς. Δυνάμει δὲ τῆς πεποιθήσεως αὐτῆς, ἀποκλειούσης οἰανδήποτε συμμετοχὴν μας εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ νέου Concilium Vaticanum, τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἀπαντᾷ εἰς τὸν καρδινάλιον Μπέα: Non possumus!»

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸς ἀνεχώρησε τὴν 3 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. διὰ τὴν Μόσχαν κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου κ. Γερμανοῦ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζάγκρεμπ κ. Δαμασκηνοῦ, ὁ ὁποῖος ἠγήθη τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τῆς Ρόδου, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαυροβουνίου κ. Δανιήλ, τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βιτωλίων καὶ Πρέσπας κ. Κλήμεντος, τοῦ αἰδεσιμ. πρωθιερέως κ. Μίλαν Σμίλιανιτς, τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Ντούσαν Κάσιτς καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ Πατριαρχείου πρωτοδιακόνου Μπράνκο Πέτροβιτς.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Βελιγραδίου προέπεμψαν τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην κ. Γερμανὸν καὶ τὴν ἀκολουθίαν του τέσσαρες ἐπίσκοποι καὶ πολλοὶ ἱερεῖς τοῦ Βελιγραδίου, μέλη τῆς Ὀμοσπονδιακῆς ἐπιτροπῆς Ὁρθοδόξων, ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὁ σύμβουλος τῆς ἐν Βελιγραδίῳ Σοβιετικῆς Πρεσβείας.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Γερμανὸς ἀφίκετο τὴν 5 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν Μόσχαν, εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν

τῆς ὁποίας ἐχαιρέτησαν τοῦτον καὶ τὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλέξιος, οἱ Σεβασμ. Μητροπολίται Πιτιρίμ, Γεώργιος καὶ Βόρις, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ποιμὴν, οἱ ἐπίσκοποι Νικόδημος καὶ Κυπριανὸς καὶ ὁ Πρύτανις τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Μόσχας κ. Ρουζίτσκι.

Ἀπὸ τοῦ σοβιετικοῦ μεθοριακοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Τσὸπ μέχρι τῆς Μόσχας συνώδευσαν τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καὶ τῆς ἐν Μόσχᾳ Γιουγκοσλαβικῆς Πρεσβείας. Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Ρωσίαν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἡ ἀντιπροσωπεία θὰ ἐπισκευφθῇ πλὴν τῆς Μόσχας, τὸ τὸ Λένινγκραντ καὶ τὴν Ὁδησσόν.

— Τὸ ἄρτι κυκλοφορήσαν τεῦχος τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ ἐπισήμου ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας «Γκλάσνικ» εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν 40ὴν ἐπέτειον τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἐπισκοπῆς Μπραντισέβου, ἡ ὁποία τώρα παρουσιάζει σχετικῶς ἀξιόλογα σημεῖα ἀκμῆς χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειας καὶ τὴν συνετὴν διοίκησιν τοῦ ἐκλεκτοῦ Ἀρχιερέως τῆς Σεβασμιωτάτου κ. Χρυσοστόμου.

— Εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Βελιγραδίου ἐνεκαινιάσθη κατ' αὐτὰς ἐκθεσις εἰκόνων τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἡ ὁποία θὰ παραμείνῃ ἀνοικτὴ μέχρι τῆς 3ης Νοεμβρίου. Ἡ ἐκθεσις περιλαμβάνει 50 εἰκόνας 13-18 αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι τὸ πρῶτον ἐξετέθησαν προσφάτως εἰς τὴν Ἀχρίδα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐκεῖ συνελθόντος 12 Διεθνoῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου.

— Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «Κουλτούρα» τοῦ Βελιγραδίου ἐκυκλοφόρησε κατ' αὐτὰς πληροφοριακὸν βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ προστασία τῶν μνημείων πολιτισμοῦ ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ». Τοῦτο περιέχει ἐκθεσιν τῆς ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιτροπῆς τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Βουλῆς περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προβλημάτων εἰς τὸν τομέα τῆς προστασίας τῶν μνημείων πολιτισμοῦ, πληροφορίας περὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἰδρυμάτων τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν προστασίαν τῶν μνημείων πολιτισμοῦ, τὸ κείμενον τοῦ γενικοῦ Νόμου περὶ προστασίας τῶν μνημείων πολιτισμοῦ καὶ χάρτην τῆς Γιουγκοσλαβίας εἰς τὸν ὅποιον σημειοῦνται οἱ ἀρχαιολογικοὶ χώροι, οἱ ναοὶ καὶ τὰ λοιπὰ μνημεῖα πολιτισμοῦ.

Ο "ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,,

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1962

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀφιερωμένος
εἰς τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης, καὶ καθημερινὰ διαφωτιστικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ σημειώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ζωὴν, τὴν δρᾶσιν, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Ἁγίων τῆς ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι «ἐργῶ πληρώσαντες τὰ ρητὰ τοῦ Σατῆρος», τιμῶνται ὑπ' Αὐτῆς καὶ προβάλλονται καθημερινῶς πρὸς μίμησιν. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ πλαισίου, κοσμουμένου διὰ ψηφιδωτῆς εἰκόνας τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίου) Δρχ. 10

Εἰς ὁμαδικὰς παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται ἔκπτωσης 20 %.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 47 § 2 ἐδ' 2 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Θεσσαλονίκης καὶ 2) Ἱεροῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Ἑπταλόφου Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσων.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου 19ῆ1

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεῆμων

Ἱ. Μητρόπολις Σύρου-Τήνου-Ἄνδρου-Κέας καὶ Μήλου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ὑπ' ἀριθ. 9/17-10-1961 ἐγκριτικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου, ὡς καὶ τὰ ἀρθρα 46 καὶ 55 παραγρ. 3 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καὶ τὰς τοῦτῳ σχετικὰς διατάξεις προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων: 1) Ταξιαρχῶν Ἐρμουπόλεως, 2) Τιμίου Σταυροῦ, Παρακοπῆς Σύρου, 3) Προφήτου Ἡλιοῦ Ἐπισκοπείου Σύρου, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου Στενιῶν Ἄνδρου, 5) Ἁγίων Πάντων Ἀηδονίων Ἄνδρου, 7) Ἁγίων Ἀναργύρων Μαρλὰ Τήνου, καὶ 8) Ἁγίου Γεωργίου Ἄνω Μερᾶς Φολεγάνδρου, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Σύρῳ τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1961

† Ὁ Θήρας Γαβριήλ

Τοποτηρητῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως
Σύρου, Τήνου-Ἄνδρου-Κέας καὶ Μήλου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Π. Ν. Τρεμπέλα, Ἱωσήφ. Λαϊκὸν κήρυγμα ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἐκδόσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτῆρ». Ἀθήναι 1961. Σελ. 222.

Τοῦ αὐτοῦ. Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ρούθ. (Κείμενον-Σύντομος ἐρμηνεία- Σχόλια καὶ πρακτικαὶ παρατηρήσεις) Ἐκδόσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτῆρ». Ἀθήναι 1961. Σελ. 94.

Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἀνάπτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Θεσσαλονίκης 1960. Σελ. 25.

Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Ἱ. Κοτσώνη. Καθηγη-

τοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Παραδόσεως Ποιμαντικῆς (ἀντὶ χειρογράφου). Θεσσαλονίκη 1961. Σελ. 118.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ καταναγκασμὸς εἰς τὰ προβλήματα τῆς διαδόσεως τῆς πίστεως. (Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς»). Θεσσαλονίκη 1960 Σελ. 24.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συνήθεια ἐν τῷ νεωτέρῳ Κανονικῷ Δικαίῳ. Ἡ φύσις, ἡ ἐπίδρασις τῆς καὶ αἱ σχέσεις τῆς πρὸς τὸ ἔθιμον. Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος Παλαμᾶς» Θεσσαλονίκη 1961.

Τοῦ αὐτοῦ, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Αἱ ἐν Ρώμῃ ἵπποδρομίαι πρὸ τῆς παρά τὴν Μουβλίαν γέφυραν μάχης. Ἀνάπτυπον ἀπὸ τοῦ τόμου εἰς μνήμην Κ.Ι. Ἀμάντου. Ἀθήναι 1960. Σελ. 257-264.

Ἀρχιμ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη, Ἡ μεγάλη κλησις. Ἀδελφότης Θεολόγων ἡ «Ζωή». Ἀθήναι 1961. Σελ. 190.

Ἐμμανουὴλ Γ. Μυτιληναίου (†) Πρωτοπρεσβυτέρου-Κατηχητοῦ. Ἡ Θεοτόκος Μαρία. Ἡ κόρη τῶν προφητειῶν. Ἐπιμελεῖα Γ.Ε. Μυτιληναίου. Ἀθήναι 1961. Σελ. 150.

Θ. Α. Λαϊνᾶ, Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Ὁ λεῖπτος χωρὶς ράσο. Ἀθήναι. Σελ. 15.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Πρεβέζης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατιστῆς ΠΟΥΚΑΡΠΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: Δρχ. 30 ἐτησίως.

Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὄχι. Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ κ. Χρυσοστόμου, Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὁ Παλαμᾶς.

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τοῦ Τορο-Οὐγκάντας εἰς τὰ ἱδρύματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Α. Βιτάλη, Κυκλαδίται Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξῆς (Συνέχεια).

Ἐκθεσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπείας περὶ τοῦ Συνεδρίου Μεταναστεύσεως (Συνέχεια).

Παρατηρήσεων Στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς Ἱερέων.

Βιβλιογραφία.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, Ἰασιῶ 1